

Észrevétel.

A) A tartalék-készlet harmincnapi, az egész állományra számított folyó szükséglet mennyiségében iratik elő. Örösi akadályoknál a hadtest-hadbiztosság kivételesen megengedi a bérlőnek, hogy az 5-10 napi liszt-szükséglet egyenértékét ideiglenesen liszt helyett kenyérnek való gabona alakjában tartsa készletben.

B) Azon ajánlatnyerő, a ki Trencsénben a kenyeret szállítja, köteles esetleg a trencsén-tepliezi cs. és kir. katonafürdő-intézet legénységének körülbelül 60 adagnyi napi kenyérszükségletét az 1904-iki fűrdőidény alatt a haszonbéri áron Trencsénben előállítani.

C) A cs. és kir. hadsereg katonai közigazgatása határozottan fentartja magának a netán rendelkezésre álló saját készleteit a közlekedési vonalakon fekvő állomásokban használatba vétetni.

D) A kenyér mindig a szükségleti állomáson előállítandó, ahol egyszerűsind a rozsliszt tartalékkészlete is elhelyezendő.

E) A bérlő köteles zabraktárában a próbarostálásra teljesen alkalmas és jó állapotban levő szélrostat tartani.

F) Nezsider-, Esztergom- és Győr (Szabadhegy)-ben a vállalkozó köteles az elfogadott ártól a meghatározott időn át egy esetleg összpontosítandó lovas-hadosztály vagy gyalogezred és pedig gyalog vagy lovas dandárban, vagy pedig egy gyalog-hadosztályban tartandó gyakorlatok számára szükségelt többletet is ez állomásokon vagy ezek társ-állomásain kiszolgáltatni. Ezen társ-állomások Nezsiderre nézve a következők: Parndorf, Nyulas, Vedeny, Gálos. Győrré nézve: Szt. Iván, Poér, Pusztá-Töltéstava és a szomszéd puszták. A társ-állomásokra való odavitel megtérítése esetről-esetre lesz kialakítva. A nagykanizsai állomáson az 5. sz. lőoroszási bizottság szükséglete, mely előre meg nem határozható és a hirdetményben csak átlagosan vétetett fel, a vállalkozó által az elfogadott ártól szállítandó. Azon állomásokban, hol lovassági altisztképző-iskolák állítanak fel, a bérlő köteles az ezáltal eredő többszükségletet kenyérben és zabban — kívánatra — a szerződési áron szállítani.

G) A katonakenyér tisztá rozslisztből, 1400 grammos cipóban készíthető és a csapatoknak átadandó. A katonakenyérhez a sütő liszt egy métermázsájára, azaz 101 darab 1400 grammos kenyérhez a helyben szokásos minőségű sabból 1 kilogramm keverendő. A kenyércipó 1600 grammal mérendő ki tésztaban, és 1400 grammal kisütendő. Az ár pedig adagonként 840 grammra szabandó.

H) A mozgosítás esetére vonatkozó külön határozványok a szállítási feltételek füzete XXVII. cikkében foglaltatnak.

1. A császári és kir. közös hadsereg-csapatok fent kimutatott élelmi szükségleteinek biztosítása végett a táblázatban megjelölt napokon, kizárólagosan írásbeli ajánlatok útján, nyilvános tárgyalás fog tartatni.

2. Minden ajánlattevő a szerződési kötelezettségben már álló és teljesen jóhítelűnek bizonyult, vagy a tárgyaló bizottság előtt vállalatképeseknek és megbízhatóknak ismert vállalkozók kivételével, üzleti képességét s erre vagyonának elégséges voltát a kereskedelmi és iparkamara által, iparosok és kereskedők, kiknek kereskedelmi lajstromba bejegyzett cégük nem volna, az elsőfokú politikai (ipar)-hatóság által, és a mezőgazdasággal foglalkozó be nem jegyzett vállalkozók részére az illetékes gazdasági egyet által kiállított bizonyítvánnyal igazolni tartozik. — Bizonyítványok, melyek a tárgyalás napjától számított két hónál korábbi kelettel bírnak, tekintetbe nem vétetnek. — A bizonyítványokban igazolandó vállalatképesség iránya és terjedelme a fentebbi táblázatban van megjelölve.

Az ilyen bizonyítványok nem az ajánlattevő, hanem a kiállító kamara vagy egyesület által a tárgyalást megelőző napig mint »bizalmas és sürgős« a tárgyaló

bizottságoknak beküldendő. Az elkészés következményeit minden körülmények között a fél viseli.

3. Az alábbi mintának teljesen megfelelőleg szerkesztett, egykoronás bélyeggel ellátott ajánlatoknak, lepecsételt boríték alatt, az előírt bánatpénzekkel együtt az illető állomás szükségletének tárgyalására kitűzött napon legkésőbb délelőtti 10 óráig kell a tárgyaló bizottsághoz beérkezniök, későbbben érkező vagy távirati úton tett ajánlatok nem vétetnek tekintetbe.

4. Ha valamely ajánlatban a számokkal és betűkkel írt ár között eltérés mutatkoznék, akkor a betűkkel írott ár fog helyesnek tekintetni.

5. A részletesebb feltételek Pozsonyban, Komáromban és Sopronban 1903. évi augusztus hó 1-én keltezett, két-két összehangzó példányban elkészített, a szállítási feltételeket tartalmazó füzetben foglaltatnak, és a pozsonyi, komáromi valamint a soproni cs. és kir. katonai élelmezési raktáraknál naponta délelőtti 9 órától 12 óráig betekinthetők. Különben az előírt feltételi füzet a cs. és kir. élelmezési raktáraknál (ívenként 8 fillért) mindenki által megkapható.

6. A községek bánatpénz vagy óvadék letételétől fel vannak mentve s ezek, valamint a mezőgazdasági egyesületek és a termelők, a katonai élelmi szükségleteknek ezennel kihirdetett szállítására különösen figyelemmel tartanak.

Termelők és mezőgazdasági egyesületek azon vállalatokra nézve, a melyet saját termelésükkel teljesíteni képesek, óvadék letétele alól szintén fel vannak mentve.

Termelők, mezőgazdasági egyesületek és termelők ajánlatai, — a kenyér szállítását illetőleg a sütőiparosok ajánlatai is — egyenlő árak mellett, más vállalkozókkal szemben előnyben részesülnek.

7. Összetes ajánlatok csak akkor vétetnek tekintetbe, ha azok a feltételi füzet XVII-ik cikkelyében meghatározott kereten belül tételnek és ha együtt véve az egyenkint tett ajánlatoknál előnyösebbek. — Nem egynemű cikkeknek az ajánlatban az ár minden egyes cikkre nézve külön kitüntetendő.

8. A cikkek kiszolgáltatásának a fentebbi táblázatban felsorolt állomásokon kell történnie.

Az élelmezési szükségleteknek az állomáshoz tartozó helyiségekbe (Concurrenz-orte) való elfuvarozására nézve a cs. és kir. közös hadseregbeli csapatok szükséglete iránt az előkészített feltételi füzet XVII. pontja értelmében külön ajánlat teendő, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már benfoglaltatik.

Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árak mellett ajánlkoznak, akkor ezek közül az, ki az illető cikkeknek szállítását elnyerte, előnyben részesül.

9. Az ajánlkozók a hadseregigazgatás irányában ajánlatuk elfogadása iránti nyilatkozata tekintetében lemondanak az 1875. évi XXXVII. törvénycikk 314. és 315. §§-ában — valamely ajánlat elfogadása iránti nyilatkozatra nézve — megállapított határidőnek betartásáról.

10. Ajánlatok kevesebb mint 14 napi határidővel nem fogadtatnak el.

11. A szállítási feltételek füzetében foglaltak betartására már ajánlatának benyújtásával minden ajánlattevő kötelezve van.

12. A bérlők raktárainak a laktanyáktól több mint 1-9 km. távolságra fekvődniök nem szabad; azon esetben, ha ezek több mint 1-9 km. távolságra esnének, akkor a bérlő köteles úgy a kenyér, mint a takarmány elfuvarozását minden kárpótlás nélkül eszközölni.

13. A kereset összegeket a postai takarékpénztárak check- vagy clearing-forgalom útján való kifizetésére nézve a szállítási feltételfüzet XIX. cikkére utasítottatik.

Kelt Pozsonyban, 1903. évi szeptember hó 15-én.

Cs. és kir. 5. hadtest hadbiztossága.

Ajánlati minta.

1 korona
bélyeg

Én alulírt az 1903. évi szeptember hó 15-én, 3793. szám alatt kelt hirdetmény alapján kötelezem magamat, hogy az N. állomáson s az ahhoz tartozó helyiségeken szükséges:

a kenyérnek 840 grammos (1400 grammos cipókban) adagját f., azaz filléért

s zabnak 4200 grammos adagját f., azaz filléért

az 19... évi 1-től 19... évi hó végeig terjedő időtartamra szállítani, az átvonuló élelmi szükségleteit a cs. és kir. közös hadsereg-csapatok részére az előkészített feltételi füzet IV. cikkelye értelmében kiszolgáltatni.

Ezen ajánlatomért a mellékelt, külön borítékba zárt (vagy: ez ide csatolt elismervény szerint a pénztárnál letéteményezett, semmi más kötelezettségért nem szavatoló) nevezetesen összesen korona bánatpénzzel kezeskedem.

Továbbá kötelezem magamat azon esetben, ha a szállítást elnyerem, hogy legkésőbb 14 nappal az erről vett hivatalos értesítés után bánatpénzemet a 10 százaléknál óvadék-összegre kiegészíteni s ha ezt elmulasztanám, a hadseregigazgatást feljogosítom, hogy ezen kiegészítést a szállítási keresemény visszatartásával eszközölje.

Egyébiránt a hirdetményben közzétett feltételeken felül magamat a tárgyalásra előkészített, 1903. évi augusztus hó 1-én keltezett, szállítási feltételi füzeteken foglaltaknak is alávetem.

Az N. nek N-ben kelt, ide mellékelt értesítése szerint a megbízlatóságomról és vállalatképességemről szóló bizonyítvány közvetlenül az nek fog átküldetni.

Kelt N. ben, 1903. hó én.

Az ajánlat lepecsételendő és borítékára irandó: N. N. (vezeték- és keresztnév, lakhely, megye).

•Ajánlat az 1903. -án kihirdetett s 1903. -én tartandó tárgyaláshoz.

A letéteményezett bánatpénz az ajánlatban részletezendő, a külön borítékban pedig ennek tartalma (készpénz vagy értékpapírok) számokkal és szóval kiirandó.

39. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ

NAGY MIKLÓS.

FŐMUNKATÁRS

MIKSÁTH KÁLMÁN.

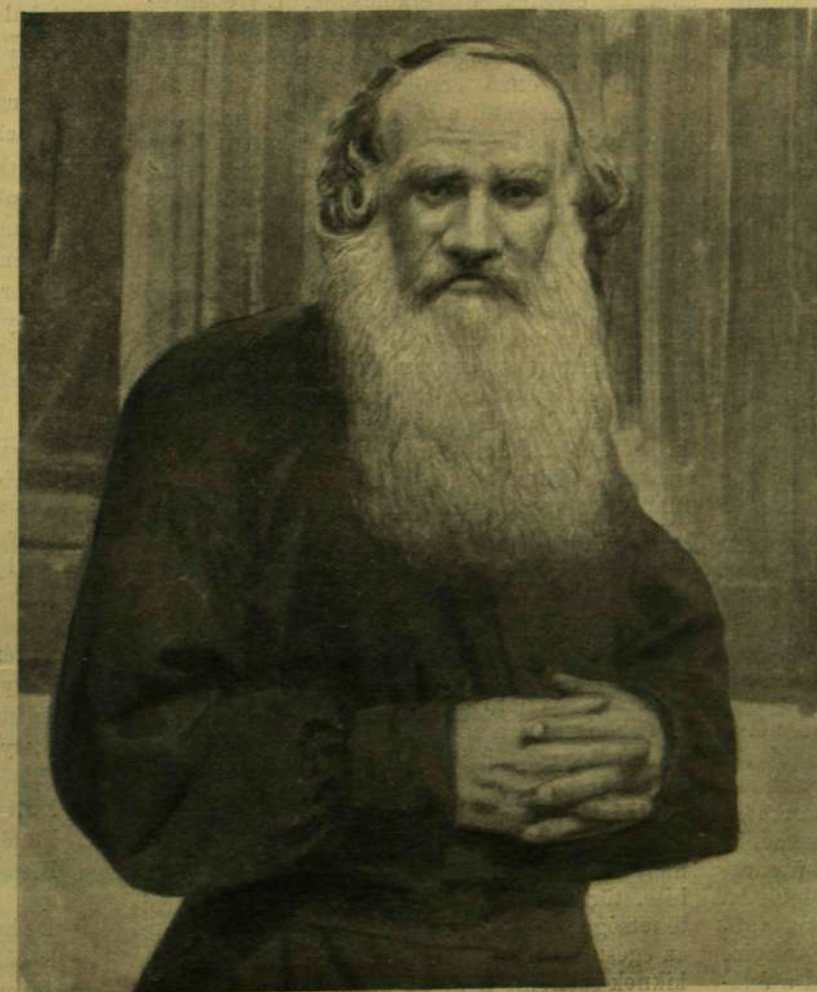
BUDAPEST, SZEPTEMBER 27.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egy évre 24 korona, fél évre 12. Csúpn a VASÁRNAPI UJSÁG egy évre 16 korona, fél évre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egy évre 10 korona, fél évre 5. Kihirdetési előfizetésekre a postai társaság megkötött viselteti le cseleked.

TOLSZTOJ LEO.

(Születésének hetvenötödik évfordulóján.)

Az a dús fehér szakállú, orosz paraszt-darócza öltözött agastyán, kinek képét itt közöljük, korunk irodalmának egyik legeredetibb, legmélyebb eszméjéről és legnagyobb szabású alakja. A legnagyobb regényírók közé tartozik, e mellett próféta, a ki magába szállást, a természethez, az egyszerű igazsághoz s a felebaráti szeretethez való visszatérést prédikál népének s az egész emberiségnek, bölcselkedő, a ki az élet legnagyobb, legnehezebb kérdéseire függeszti igazságkereső tekintetét, rajongó, a ki nemcsak hisz a vallás nagy igazságaiban, hanem le is vonja belőlük magára és az emberiségre vonatkozólag az összes következtetéseket s ezek szerint rendez be életét. A mai irodalomban ő mozgat legnagyobb kérdéseket s ő mutat legkiméletlenebbül a társadalom, az állami élet és a művelődés ama betegségeire, melyek előtt különben jobb szeretnek az emberek szemet hunyni. Hogy túlságos sötétben lát, hogy gyakran nézi bűnnek azt, a mi nem egyéb a történeti fejlődés természetes jelenségénél, hogy az államot, az egyházat, a társadalmat felelőssé teszi oly bajokért, melyekért csak az emberi intézmények tökéletlensége felelős, — összes túlságos sötétben lát, hogy gyakran nézi bűnnek azt, a mi nem egyéb a történeti fejlődés természetes jelenségénél, hogy az államot, az egyházat, a társadalmat felelőssé teszi oly bajokért, melyekért csak az emberi intézmények tökéletlensége felelős, — összes túlságos

TOLSZTOJ LEO.

nél fogva elmondhat és megírhat olyan dolgokat, melyekért Oroszországnál sokkal szabadabb országokban is meggyűlnék a baja az írónak a hatóságokkal s ez magyarázza meg azt a tiszteletet és hódolatot, melylyel az orosz nemzet s a külföld legjobbjai feléje fordultak most, születésének hetvenötödik évfordulóján. Gróf Tolsztoj Nikolajevics Leo 1828 szeptember 9-én született Jasznaia-Polyánában, atyja ősi birtokán. Születése révén tagja a legelőkelőbb orosz arisztokráciának, a melyet műveiben a gúny s a komor dorgálás hangján annyit ostoroz s a melynek éles szemmel látja minden bűnét, de nem bírja megtalálni erőnyeit. Ugyanúgy nevelkedett s úgy kezdte pályáját, mint az orosz főúri sarjak mindegyike szokta: előbb orosz tanító oktatta, aztán francia nevelő keze alá került; majd három évig a kazáni egyetem hallgatója lett, jogi és keleti nyelvészeti tanulmányokkal foglalkozott. Ezután belekerült

az orosz úri társasélet sodrába, de hamar elfordult ennek ürességétől és erkölcsi sivárságtól. 1851-ben katona lett, a Kaukázusban szolgált, mint tiszt. Itt, a főséges hegyek, a rengeteg őserdők között, a szabad természetben élve, visszanyerte lelke rugalmasságát, a krimi háború pedig, melyben részt vett s melynek borzalmai a szilisztriai és a szabastopolli csatákban végig szenvedte, mélyen megrendítette lelkét.

A háború után Németországban, Svájcban és Olaszországban utazott; ezzel az úttal úgyszólván állása és rangja iránti tartozását róta le, nagyobb hatással azonban fejlődésére nem volt. Visszatérve megnősült, egy Behrs nevű moszkvai orvos leányát vette feleségül s mivel a nagyvárosi társadalomban sehogy se tudta helyét megtalálni, visszavonult Jasznaia-Polyánába. Itt, apai örökében él azóta úgyszólván megakadás nélkül s itt fejlődött a magányban emberi, írói és erkölcsi reformatori egyénisége azzá, a minek ma ismerjük.

Még kaukázusi katonáskodása előtt tette meg az irodalomban első lépéseit, gyermekkori visszaemlékezésekkel s a hegyi lakók életének néhány friss rajzával. A krimi háború után adta ki három »Szabasztopolli elbeszélés«-ét, melyekben a nevezetes vár ostromából mond el érdekes jeleneteket. Írt ez időben néhány más elbeszélést is, de igazi hírnévre csak 1865-ben jutott, mikor kiadta első nagy regényét, a modern irodalom egyik legnagyobb szabású alkotását, a »Háború és béke« című történeti regényt.

Ez a műve, mely pusztán esztetikai szempontból tekintve összes munkái közül a legbecselebb, még teljesen irodalmi jellegű. A mi erkölcsi és társadalmi irányzatosság van benne, az nem nyomja el egyetlenszer sem az elbeszélés nyugodt, biztos folyását, a cselekvényből az olvasó maga fejt ki a célzatot, az író nem prédikál, csak élénk állítja a tényeket, hogy gondolkodjunk felettük kiki a maga módja sze-

rint. Tolsztoj a «Háború és béke»-ben még első sorban nemzetére s nem az egész emberiségre veti tekintetét. Az orosz nemzet érzésnek főlebedését tárja elé, mint Napoleon oroszországi hadjáratának következményét. A cselekvény tulajdonképeni hőse az orosz nemzet, az az óriási test, a mely öntudatlanul szunnyadtott mindaddig, míg az idegen támadás föl nem keltette benne a lelket, erejének és egységének tudatát. Az egyes alakok, büszke főurak, naiv ábrándozók, gyöngéd és gonosz nők, egyszerű tiszték, közkatonák, polgárok, parasztok, a kiknek véget alig érő sora vonul el az olvasó szeme előtt, — csak egyes életjelenségei a nemzet egészének. S ez egyes alakok a nagy vonások és apró részletek elegyítésével oly mesteri jellemzésben vannak megérzékítve, melyhez hasonlót csak a legnagyobb íróknál találni. Az előadás epikai nyugalommal folyik, az író az ember és világismeret magas távlatából nézi és intézi az eseményeket, az egymást felváltó borzalmas, nagyszerű, mélyen megindító és kicsinyes-séggel nevezéges jelenetek csodálatraméltó biztonsággal vannak egy hatalmas képpé összefűzve. Az író látszólagos tárgyilagossága alatt folyton ott rezeg mély megindultsága, nemzete iránti szeretete, az emberi nyomorúság, a szenvedés láttára keletkező részvéte. Mint kor- és társadalomfestő Tolsztoj a legelső köze emelkedik a regényében, mely a naturalista irány egyik legkiválóbb s a történeti regény terén egyedül valóban nagyszerű terméke. Nem könnyű, mulattató olvasmány, de a ki bele-mélyed, nagy művészi gyönyör és mély tanulságok forrását találja meg benne. Az író azonban nem marad meg itt sem teljesen a nemzeti eszme korlátai között; nemzetén keresztül az egész emberiséghez is szól, mikor a háború szörnyűségeinek az apró részletekig pontos rajzával a béke érdekében emeli fel szavát.

Első nagy regényét csakhamar követte a második: «Karenin Anna». Ennek tárgyát a modern főúri társaság életéből vette, melynek erkölcsiéről sötét képet fest. Esméi tartalma a családi élet erkölcsi tisztaságának s bensőségének hirdetése. A ki ez ellen vét, mint Karenin Anna s megszegi hitvesi esküjét, feltartóztatlanul a romlás felé rohan, mert erkölctelen alapokra nem lehet tisztas, boldog életet építeni. De nemcsak a hitlenség a veszedelme a családi életnek, hanem a szeretetlenség is, a mikor a házastársak jól-rosszul összetörődve, benső lelki közösségre sohase lépve voltaképen idegenül élnek egymás mellett; életük erkölctelen, ha meg nem szegik is a hitvesi hűséget. A boldogsághoz csakis a valódi keresztény emberiség, csakis a szeretet útján lehet eljutni, minden más út a testi-lelki nyomorúságba, pusztulásba vezet. A regény hősnője szenvedélyének áldozata, de férjének ridegsége, a külsőségek kergén keresztültörni nem bíró korlátoltsága is taszítja a bűn lejtőjére s saját kötelességtudó, de a magasabb rendű kötelességekhez felemelkedni nem képes ridegségének lesz áldozatává a férj. A főalakok körül mozgó mellékszereplők világosan sötétségben mutatják be az orosz nagyúri társadalom erkölcsi sebeit, a gonoszsgot, a fajtalanságot, az élvezetvágyat, a finom külső formák mögé rejtőzött kegyetlenséget. A társadalom-rajz s sötétsége mintegy átmenet Tolsztoj pályájának folytatására, a mikor az írónak csakhamar föléje kerekedik az erkölcsjavító s a költői alkotás eszöközzé válik az erkölcsi célzatok érdekében.

A jaszna-polyánai magányban Tolsztoj mindinkább belemerül a vallási és erkölcsi élet kérdései fölötti elmélkedésbe. Nemcsak elmélkedett, hanem az orosz embert jellemző komolysággal az elmélkedéseiben fölismeret igazságok szerint rendezte be életét is. Mindenben hasonlatos akar lenni ama szegény, egyszerű emberekhez, a kiket a gazdagság még nem rongált meg: darócruhában jár, maga foltozza csizmáját, nem trüsz szolgát személye körül. Ételben-italban a legnagyobb tartózkodást tanúsítja: hússal, szeszes itallal egyáltalán nem él. Maga végzi a legdurvább munkát s míg bírta, mezei munkával is foglalatalkodott. Ezek a külsőségek a nagy tömeg előtt különzködének tünnek fel, pedig csak belsejének, az általa hirdetett igazságoknak s azokhoz való ragaszkodásának jelképei. S hogy mennyire nem csak szó, hanem élő valóság nála a felebaráti szeretet törvénye, azt megmutatta, mikor

lakóhelye vidékén ragados betegség pusztított s ő családja tagjaival házról-házra járt, gyógyítva, vigasztalva a betegeket, vagy mikor éhínség alkalmából ellátta kenyérrel a környéknek az éhhalállal küzdő népet.

Így fordult el Tolsztoj teljesen a mai társadalomtól, melynek számára csak korholó szavai vannak. Rousseau óta — kinek eszméivel a Tolsztoji bizonyos rokonságban vannak — nem hallottunk oly elítélő bírálatot a modern művelődésről s a rajta felépülő társadalmi rendről, mint Tolsztoj e második időszakából származó műveiben. Az állam, az egyház összes intézményei épügy tárgyai e lesújtó kritikának, mint az egyes ember élete. Az érzékiség elleni küzdelem hevében megtámadja a házasság mai, szerinte pusztán az érzékiségben alapuló rendjét, az általános romlottságot felelőssé teszi a tudományt és művészetet, az emberi igazságszolgáltatást, a nevelést. Ezzel szemben az evangéliumhoz fordul s az egyházakban szervezkedett mai kereszténységgel szembeállítja az evangéliumi őskereszténységet. Ezért fogta nagy nyomtatékkal pártját némely az orosz parasztok közt keletkezett új vallási szektának, melyek szintén az őskereszténységhez való visszatérést hirdetik. Tolsztoj vallási tanításának lényege a krisztusi szeretet, az Istennel való benső közösség, tisztas, a természetnek megfelelő életmód követése. Az állammal szemben teljesen ellenséges álláspontot foglal el, megtagadja azt a jogát, hogy az egyes ember felett uralkodjék, annak Istentől eredő szabadságát parancsaival és tilalmaival korlátozza, hogy büntetéssel szenvedéseket mérjen az emberekre s hogy az egyik embert a másik fölül emelje, ennek parancsolójává tegye. E felfogás nagyon közel jár az anarkhia elméleti fajához, a mely nem merényletekkel, hanem csak philosophiai érvekkel küzd az állam léte ellen.

Tolsztoj ez eszméit számos kisebb iratban hirdette, legteljesebben s legvilágosabban pedig utolsó regényében, a «Feltámadás»-ban fejtegette ki. Ebben adja kemény bírálatát az orosz igazságszolgáltatás kiáltó igazságtalanságainak s szívtelen kegyetlenségének, ebben mutatja be az önzés, az érzékiség rettentő pusztító hatását: midőn az elcsábított leány mind lejjebb bukva, teljesen megromolva, gyilkosság vádjá alatt a bíróság elé kerül s az van hivatva, mint esküdt, itélni felette, a ki egykor romlásba döntötte. De az író nem marad meg a kritikánál, megmutatja a kivezető utat is. A csábító szörnyű lelki küzdelmek közt magába száll, társadalmi rangját, vagyonát feláldozva elkíséri áldozatát Szibériába, szívós küzdelemmel megtisztítja lelkét a rápatadt szennnytől s így visszadja az életnek, az erkölcsnek. E regényében Tolsztoj az egész társadalomnak hirdeti a megtérést, a magabizsallást, hogy fordítsa el szemét az önző, erkölctelen külső fénytől, a testi élvezetekről a belső, erkölcsi javakhoz, hogy nyissa ki szívét a szeretet igéinek s a boldogságot ne a fényűző tobzódásban, a hiúságban keresse, hanem abban, hogy önmaga megtisztul s embertársait is a tisztaságra, az erkölcsre, a hitre vezeti.

E regényében s még inkább más irataiban éles támadások vannak az orosz orthodox egyház ellen, a melyekért a szent zsinat kiközösítette Tolsztojt az egyházból. Ez eset mintegy három év előtt nagy mozgalmat támasztott Oroszországban, Tolsztojt azonban nem hozta ki sodrából, hiszen ő maga már rég szétépte azokat a kötelekeket, melyek az egyházhoz fűzték. A szent zsinat határozatára adott válaszában e vallomást tette: «Kezdetben az orthodox egyházat jobban szerettem nyugalammal; később a kereszténységet jobban szerettem az orthodox egyháznál; most jobban szeretem az igazságot mindennél a világon. A kereszténység és igazság azonban számomra azonosak, valom tehát a keresztény hitet.» Életében példája az egyszerű szerénységnek, ő, a kinek szava elhallatszik mindenhol, a hol méltat emberek élnek. Eszmái közt sok az utópia, a túlzás, kritikájában sok az egyoldalúság, tanítása gyakran kihívja az ellenmondást, de lelke mélyében gyökerező erkölcsi komolysága, erős hite, törhetetlen igazságszeretete s fényes írói tehetsége azok közé az alakok közé emeli, a kik az egész emberiség számára gondolkodnak s a kiknek szelleme nemzedékek szellemét termékenyíti meg.

—pf—

SZÁLLA ALÁ POKLOKRA...

Arany nap, édes, drága pillanat!
A menny lesszállt, a földdel lett csak egy —
A régi templom boltíve alatt,
Hol elszeggett az első *Hiskegy*.
A serdülő kor kedves hajnalán,
Igaz se volt, csak álom volt talán;
Emléke mégis úgy elandált:
Csodás világot tára föl a hit.

Bejárta lelkem az a fénnyel,
Igaz való lett itten a csoda:
A hol jár, gond, gyász, bá szétfoszlanak,
Mint felhőn áttör a nap sugara.
Sebet csak érint és gyógyulva már,
A sánta jár, belpoklok kintja száll,
Szemet csak megken s újra lát a vak,
Gyógyt, ha szóra nyílt e szent ajak.

Az örökléte végig létébe lép,
Hogy örökléte ezt vezesse át,
A hit magasztos, szent kétekepe
Szállítja a szívekbe a csodát.
A múlt idők kétsége messze száll,
Lángelmék álma szép valóra vál:
A földi lét nem szappanbuborék,
Mely szét pattan s marad csak puszta lég.

A *Hiskegy*-nek minden kis szava
A menny s a föld összhangját hirdeté,
Ezzel a lélek színtültig vala,
Ennek varázsa úgy átérte:
A röpke élet csillanó vize
A fénytengerbe szakadt bele,
Magába itta ez a földi lét
A menyországnak sugárzó zónát.

Egy ige mégis sötét volt nekem,
Mely arról szól, hogy Ő poklokra szállt.
Kiszíne az ifjú képzelem
És borzadály futott valómra át.
Egész világ mi pusztá semmiség,
Ködsz homályba vész el a nagy ég,
Sehol egy fény sugarca sem ragyog,
Szegény világ, ha Isten elhagyott!

Később bolyongtam a múlt romjain,
Az ősidők lelkét kerestem én
Könyvekbe bújva, azok lapjain,
Föltámad az a mosolyogva száll felém.
Elém varázsla egy más életet,
Mely ifjú volt, vidáman nevetett,
A halandókkal játszó Istenek
Derült mosolylyal elem lengenek.

Hazug világ, hazug, csalóka fény,
A mely azért örökség testet űlt,
Szívek mélyére lopódzó remény,
Mosoly az ég, s örökké zöld a föld,
És mégis, mégis, az ajk néma lesz,
Tátong a sír, poklok mélyébe vész,
Didergő árnyak ott bolyonganak,
Hogy e sötét világba szálljanak.

S lesszálla O, az üdvök Istene,
S Kharon sajkája üdv hajója lesz,
Didergő árnyak nem kell félnie,
Él az, kit ő föl e hajóra vezet.
A bús enyészet örvénye felett,
Mely örömet, fényt, kedvet eltemet.
Száll a hajó, irányoz égi kéz,
Nem dönti azt meg, düljön bármi vész.

Megértém akkor ezt a szent ígét,
Hogy a Megváltó a poklokra szállt,
Imádtam az Atyának szent kegyét,
Hogy nekünk adta egyszülött fiát.
Kétség borítja fénynek helyt adott,
Múlt és jelen összhangba olvadt.
Föltámadt újra ifjú szent hitem,
Biztos való lett újra énnekem.

De hejh, átéltem sok nehéz napot,
Körülviharzott a zajos jelen:
A porba dőlni láttam a nagyt,
Az eszményt sárba ránták szüntelen.

Nem a romok közt, fénylő bolt alatt
Láték suhanni pusztá árnyakat,
Hiú fény csillog, de üres a szív,
Vagy megtörik, ha igaz és ha hív.

Hány lelket látok én magam körül
Vergődni testök lánczai alatt!
Az arcz nevet, az életnek örül,
A míg a szív ott benn majd megszakad
S a míg a lélek elvegyül a küzködött
A szenvedélynek karmai között,
A szárnya tépve húll le csüggeteg,
A szem még lángol, ám a szív beteg.

A fényvilág, mit ifjú szív terem,
Növekvő árnyak közhonába vész.
Oh nézd csak, nézd csak körül a jelent,
Ez a világ poklokra pokla lesz.
Hit, szeretet s erénynek jelszava,
Hazug beszéd, mely egykor szent vala.
Az ajk mosolya kígyószisszenés,
A szemnek könnye mérges színlelés.

Didergő árny tátongó sír felett,
A kit te itt kedve' tombolni látsz,
Lidércz-fény, mely a mocsárba vezet,
A földi pompa, dicső ragyogás.
Nem föld alatt, sötét mélyekbe lenn,
A poklok pokla itt van ide fenn.
Édes Megváltó, üdvök Istene,
Eme poklokra szállj, óh szállj te le.

Érintsd a szívnek vérező sebé,
Érintsd a szemnek sűrű hálgyogát;
Oszladd el a szív kínzó kételyét,
Add át ő neki a hit zálogát;
Oh, lásd meg a vergődő lelkeket,
Örök irtalmad szíve, mentse meg,
Bilincsek törd szét! Halld meg szent imám;
S a régi hitnek üdvé száll reám.

Hegedűs István.

A SZÖKEVÉNYEK.

Elbeszélés.

(Vége.)

Irtá F. W. Wharton. Angolból fordította: S. A.

Egy pillanat mulva kinn voltak a házból s gyorsan mentek együtt az utcák végéig; a leány a férfi karjába fűzte a karját. Kijutottak egy hosszú, fényesen kivilágított utcába s a végén, a hol egy másik utcával kereszteződött, Beekman megállt. Szemben velük sötétlett a pályaudvar.

— Menjen be ezen az ajtón, — mondta Beekman, — menjen a tömeg után a baloldali első kapun át, fel a perironon a kocsi mögé, a hol elmerülnek a sötétségbe. Várjon ott egy pillanatig, míg érte jövök. Feltűnést keltenék a gépész-ruhám miatt, ha együtt mennénk.

— Jól van, — szólott aztán a leány gyorsan, megszorítva a férfi karját — menjen, menjen hamar, meg fogom várni a sötétben. Csak el ne tévedessen.

Kitárva az ajtót, belépett a fényesen kivilágított épületbe. Az erős fényben úgy érezte, mintha tüvel szurkálnák egész testét, de szilárdan ment át a váróterem melegségén és fényén, ki a perironra. Megkereste a baloldali kaput és elvegyült a tömegbe, a mely egy helyi pont felé özlött. Senki sem vette észre, a mint a kocsi mellett elment, aztán a mozdony mellett, a hol a periron véget ért s kezdődött a sinek összevisszasága. Egy pillanatig itt állt, aztán valaki megfogta a kezét.

— Jöjjön hamar, vigyázzon a sinekre, meg ne botoljon. — Beekman kivezette őt a sötétségbe. A szive dobogott félelmében az óriási mozdonyoktól, melyek körülrte szuszogtak és robogtak, de mellette maradt a férfinak. Mikor egy mozdony mellett megálltak, elállt a szive verése. A mozdony oly iszonyúan zúgott, katogott felette, hogy azt hitte, mindjárt megindul és elgázolja őket.

— Lépjén ide, — szólott a fiatal ember szeliden, átfogva derekát, — így, ni. Most lépjén ide — jól van. — A leány egy fülkében állt, mellette Beekman s vele szemben állt a gépész.

Egy pillanatig hallgattak. A leány előtt egy furfangos szempár csillogott.

A leány egy fülkében állt, mellette Beekman s vele szemben állt a gépész.

— Isten hozta — szólott a gépész — Az állással játszom ugyan, szabálytalan is a dolog, de már én Roger mellett maradok ilyen körülmények között. Most jöjjön, kisasszony, ide mögém, üljön erre az ülésre s ha majd szólók, hogy kuporodjék le, azt hiszem, nincs senki, a ki meglátna az Andrews Dávid fülkéjében. Roger, adj gözt!

A leány a kék zubbonyos széles alak mögé bujt s hallotta, hogy kotorja Roger a szentet. Levette kalapját és maga mögé rejtette, előtte terjeszkedett Andrews tagbaszakadt teste. Úgy érezte, hogy rohamosan mulik az idő, aztán a gépészörnyet, melynek mellében ő rejtőzött, megindult s lassan elkezdte csodálatos utját, előbb kell az éjszaka sötétségébe, aztán az állomás lámpavilágába. Ekkor Andrews megszólalt: — Lejebb, kissé lejjebb!

A leány lecsúszott az ülésről és letérdelt, érezte a rázkódást, a mint a mozdonyt a vonatathoz csatolták.

— Roger, — szólott a gépész erős, durva, rekedtes hangja, — csak öt percünk van már. Nézzen a tűzbe és vegyen elő valami ujságot. Máskor is rontja a szemét a lámpavilágnál.

Csakhamar kinyílt az ajtó s a ház gazdája állott meg benne, végignéve őket.

most is jó lesz. Egy percz... megnyitják a kaput... Még egy percz...

A dörmögő hang elhallgatott. Hogy áldotta őt a leány, a miért megmondotta az időt! De még többet is tett érte.

— Roger, az a két ficzkó ott, hm, ezek azok! Maradjon csendesen, olvasson.

A leány most más hangokat is hallott, melyektől megállt ereiben a vér.

— Itt van, — kiáltott az egyik, — ez ez, az a fiatal ficzkó itt, a kit Welsh úr keres. Ez szökött meg a feleségét. Hozzák le!

Más hangok is hallatszottak összevissza, zűrzavarosan, a leány alig értett belőlük egy szót is. Aztán megszólalt egy harang és Andrews kissé félrefordult.

— Várjatok most már egy kicsit, — szava mint a parancs hangzott, — majd visszahozom. Most azonban szükségem van a fűtőre és nem adom oda senki emberfiának.

Füttyszó, emberek lármája hangzott és lassan, csikorogva elindultak mind gyorsabban és gyorsabban utjukon.

Két óra hosszat vágattak s csak egyszer állottak meg útközben, nem messze rendeltetésük helyétől. Mikor Andrews gyöngéden fel-emelte az ülésben, a leány érezte, mint borzolja a szél a haját és hűti az arcát. Megelégedetten ült, minden olyan gondolat nélkül, a melynek nevet adhatott volna. Néha megszólalt a fütt valami keresztetűdésnél, néha a szén zörgött, a mint a tűzre öntötték, de Georgina csendesen ült és úgy érezte, hogy valami teher száll le a lelkéről. Aztán felemelte szemét és Beekmanra nézett, a ki az ablakon kibámult az éjszakába. Ilyenkor úgy érezte, hogy az aléltás eloszlik róla; mélyet sohajtott.

Andrews feléje fordult.

— Nem vagyunk már messze, — mondta, ránézve kicsiny, okos szemével s nagy szája mosolyra nyílt, megmutatva ép, fehér fogait, — öt percz múlva megállunk, a kisasszonynak itt kell Rogerrel kiszállnia. Majd én bemegyek az állomásra, lehet, hogy ott várjak. Ha kérdeznék, azt fogom mondani, hogy már Beavernél kiszállt. Surranjanak le, mielőtt a vonat még egészen megáll, majd én lassabban fogok hajtani, egy pillanatra meg is állok. Sietnünk kell. Sok szerencsét.

A leány nem tudott szólni. Rátette kezét a gépész nagy balkezeire, mert a jobbja a kormányt tartotta. Az öreg erősen megszorította a kis kezét s elmosolyodott, aztán kinézett az ablakon s ismét csendben ült, csak a vonat dübörgése hallatszott. A gép meglátszott futását, mintha habozott volna, élőlény módjára. A leány kinézett s látta, hogy még mindig nyílt mezőn vannak.

— Itt vagyunk, — szólott Andrews rekedt hangja, — gyorsan, kisasszony, gyorsan.

Egy pillanat mulva felkapta a leányt, a ki Beekman karjaiba esett s aztán füvet érzett lábai alatt. Lementek egy parton, aztán át egy réten, ki egy utra. Csak akkor lassították meg lépteiket, mikor a vonat már elveszett előlük az éjszakába. Beekman átkarolta a leány derekát és az arcába nézett a sötétségben keresztül.

— Bir-e jární? — kérdezte. — Oda a fák mögé kell mennünk; ott van egy tanya, ismerem a gazdáját. De bir-e jární?

— Hogyne — felelt a lány maga elé nézve. — Szaladni is tudnék, ha lehetne. Micsoda gyönyörű éjszaka!

Tovább mentek, átkarolva egymást. Az enyhe márciusi szél körülöngte őket s tavaszról, a főlől kibúvó rügyekről beszélt. A mint a fák közé jutottak, hallották a tavaszi olvadástól felduzzadt patak csörgedezését. A levegő meleg és lágy volt, tele süttető hangokkal s a nedves föld illata áradt el benne. Elértek a kis kapuhoz, Beekman kopogott. Vártak egy darabig és a leány érezte, hogy ereje elhagyja; rá támaszkodott a férfin.

Csakhamar kinyílt az ajtó s a ház gazdája állott meg benne, végignéve őket, lámpával a kezében. Beekman előlépett a világosság felé. — Warner úr, nem ismer meg? — mondta. — Itt jártam a múlt évben, itt is reggeliztem. Le kellett szállnunk a vasutól a — azzal a hölgygel, a ki feleségem lesz s jobb szeretném itt hálai, mint azokban az utatollos házakban a vasut mellett. Mit szól hozzá? Kapunk-e egy eszse teát és két szobát éjszakára?

Warner a szoba felé intett.

A KÖZPONTI ÉPÜLET FŐHOMLOKZATA.

— Tessék bejönni. Meglátjuk, mit lehet csinálni. A kisasszony nagyon fáradtnak látszik — fordult Georginához. — Jöjjön a tűzhöz, üljön itt le.

A leány lehanyatlott egy székre és ennek hátára nyugtatva fejét, behunyta szemét. Az ereje csaknem a végét járta már, alig tudta, mi történik körülötte. Valamit evett, ivott is keveset, mikor mondták neki, érezte, hogy Beekman a közeli asztalnál ül, hogy beszélget Warnerrel. A tűzhely melege, az étel lassankint felfrissítette. Kinyitotta szemét, valami különös nyugodalmat jó-érzésben.

Egyedül volt. Kiegyenesedett ülésében s kinyújtotta kezét a tűz felé. Milyen jól esett ez! Körülnézett a szoba egyszerű berendezésén. A lámpát elvitték, de a tüzet felszították s fénye bevilágította a szobát. A míg az ablakhoz nem fordult, hogy kinézzen az éjszakába és nem hallotta, hogy a szél zörgeti az ablakkeretet, nem is érezte, hogy egyedül van. Felkelt és egy lépést tett a szoba belsejébe: olyan csend volt! Hova lett Beekman? Mintegy válaszul a gondolatára megnyílt az ajtó s egy pillanatra megállt benne a fiatal ember. Szemeik találkoztak. A Beekmanban lobogó tűz eltöltötte makacs tekintetét szenvedéllyel.

— Tudtára adom, — mondta még mindig távol állva a leánytól, — hogy Nyugatra megyünk. Megszerezük a szabadságunkat, és aztán — aztán megesküdhetünk. Addig szolgálni fogom, védeni fogom, várni fogom, — nem elég-e ez nekem?

A leány csendesen megfordult s a tűzhely

mellé a székre omlott. Beekman letérdelt mellé, még mindig fogva a kezét.

— Egész életemben a földön, a rögös földön

TANTEREM A BÖNCTANI INTÉZETBEN.

élttem, kissé későn kezdek a csillagokban járni, de úgy-e, segíteni fog benne? Segít majd, úgy-e, édesem? — szólt ajkához szorítva a leány kezét.

orvosi kara adott ki s melyben főleg az orvosi és természettudományi intézeteket ismerteti a magyar orvosok és természetvizsgálók Kolozsvárt tartott ideai vándorgyűlése alkalmából. Ez emlékkönyv a vándorgyűlés egyik legmaradandóbb becsű emléke.

Az egyetem központi épülete 122 méter hosszú főhomlokzatával a Farkas-utca felé néz. Nyugati oldala a Színház-utczában 59, éjszaki oldala a Király-utczában 82, keleti oldala az Egyetem-utczában 42 méter hosszú. A Meixner Károly, majd Alpár Ignác műépítészek tervei szerint készült nagyarányú palota kétemeletes, magas alagsorral, csak két hosszú oldalán, délre és északra van háromemeletes középső rész. A főhomlokzat közepén az erősebben kiugró s szobrászmunkával ékesített részletet alul a bejárati csarnokkal, a második és harmadik emeleten a nagy aulával, magas faragott oszlopok közé fogott ablakaival, háromszögletű oromzat rekeszti be. Ez oromzatban egy szoborcsoport azt ábrázolja, a mint a király tőgában trónjáról fölemelkedve átadja az egyetemi alapító levelet a karokat jellegző allegorai alakoknak. Az egész épülettömeg 4226 négyzetméter területet fűd be. A központi épület első sorban az egyetem hivatalainak elhelyezésére szolgál, ezeken kívül a jog- és államtudományi, a bölcsészeti, valamint a matematikai és természettudományi karok tantermei, semináriumi és részben intézeti vannak elhelyezve. Ugyanitt vannak az ifjúsági egyesületek helyiségei.

A BELGYÓGYÁSZATI KLINIKA NAGY KÖRTERME.

A KOLÓZSVÁRI EGYETEM ÉPÜLETEI.

A központi épületben van még ma az egyetem és az Erdélyi Múzeum-Egyesület egyesített könyvtára is. Az egyetemi tanítás és tudományos munkálkodás ezen hathatós segédeszköze már nem fér el a neki jutott szűk keretben. Könyvtárának sulya pedig veszélyezteti az épület biztonságát. Új önálló könyvtárpépület építése tervbe van véve, a költség első részlete az idei állami költségvetési javaslatban szerepel. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület régiségtára is itt nyert ideiglenes elhelyezést.

Ugyanez épületben van a nagy ünnepi díszterem, az aula, amely 290 négyzetméternyi területtel két emelet magas. Itt tartják a doktori fölavatásokat, az egyetemi ünnepélyeket, az ifjúság ünnepét s a «sub auspiciis regis» avatásokat. Ez utóbbi célra van felállítva az aulában a király képviselőjének mennyezeti helye.

Az egyetem orvostudományi valamennyien a központi épületen kívül egy telepen, a Mikó-utca és Trefort-utca által határolt területen vannak felépítve. E nagy és külső díszre, mint belső berendezésre egyaránt magas színvonalon álló épület-csoport látképét lapunkban láthatja az olvasó. Az intézetek egy hegy oldalán készített szinteken vannak elhelyezve, az alsó szinten a Mikó-utca déli háziorát képezik; a Mikó- és a Trefort-utca sarkán van az élet- és közegészségtani intézetek épülete, mellette négy külön épületben a Karolina-kórház sebészeti osztálya, igazgatósága, belgyógyászati

A BÖRGYÓGYÁSZATI ÉS ANATÓMIAI INTÉZETEK.

Az orvostudományi telepház gazdasági épületében van a kórháznál oly szükséges és fontos konyha, amelynek berendezése igen érdekes. A konyha magassága az emeletet is elfoglalja; közepén nyolcz vasúst gőzhevítésre, egyenkint 170—270 liter tartalmúak, egy takaréktűzhely, melyen 300 személyre lehet főzni, gőzkávéfőző 80 liter tartalommal, stb. A jelenlegi berendezéssel szükség esetén 1500 személyre lehet főzni a konyhában. A külön tésztakészítő helyiségben három, egyenkint hat lóerejű villamos motor csinálja a gyúrt tésztát: az első meggyúrja, a második tésztes szerinti vastagságban kinyújtja, a harmadik pedig metélt. Kézi erővel el se lehetne akkora tömeg tésztát készíteni, a mennyi a kórház betegeinek kell. Az e konyhában elkészült ételeket klinikánként találják; az ételeket nagy bádogedényekbe teszik, melyeknek kettős fala közé, ha szükséges, forró vizet töltenek, hogy az ételek ki ne hűljenek. A nagy bádog edényeket magas kerekű, jó rugós tolokocsira akasztják a rajta levő kampókkal; a kocsin magán egy kosárban a zsemlye s a száraz ételek vannak. Az így felszerelt kocsi egy ember odatozza az illető osztályhoz, az ételeket aztán az egyes osztályok találó helyiségeiben osztják adagokra a betegek számára.

Bemutatjuk még az ideg- és elmegyógyászati klinika épületeiből, — melyek a telep

AZ ÉLET- ÉS KÖZEGÉSZSÉGTANI ÉPÜLETEK AZ UDVAR FELŐL.

és szülészeti-nőgyógyászati osztálya. Ezek mögött a hegyoldalnak támasztófállal védett második szintjén van az anatómia épülete, a bőrgyógyászati klinika, a szemészeti klinika, a kórház gazdasági épülete és gépháza. A kórház gazdasági udvara fölött, a hegyoldalon felhúzódo Trefort-utca vonalán ideiglenesen nyertek elhelyezést az általános kór- és gyógytani, a gyógyszerintézetek és az ezzel kapcsolatos egyetemi gyógyszerár. Az ezen intézeteket befogadó ház fölött épült a fertőző betegségek barakkja, amelynek szintje a kórház területére felé a felépítésre váró betegápoló apácák lakóhelye, a tüdőbetegek külön osztálya s a sebészettel kapcsolatosan az üdülők barakkja számára fog szolgálni. Ugyancsak a Trefort-utca folytatásában, a hegynek magasabb pontján külön telepet alkot az ideg- és elmegyógyászati klinika tíz épülete. Az orvostudományi épületek belső berendezésének szemléltetésére bemutatjuk a bonctani intézet száz hallgatóra berendezett amphitheatrumszerű tantermet, mely a rendes sokaságtól eltérően nem zárt elejű és függőleges háttámasú padokkal, hanem nyílt padszalokkal és Thonet-székekkel van felszerelve. E berendezésnek tetszetősége mellett előnye az is, hogy a hátnak kényelmes támaszt nyújt s hogy a benn ülők kinyújthatják lábukat.

Bemutatjuk az élettani épület képét is, mely az élettanin kívül a közegészségtani intézetet is magában foglalja; Hauszmann Alajos tervei szerint 1886-ban kezdték építeni.

AZ IDEG- ÉS KEDÉLYRAJOSOK PAVILLONJA.

A KOLÓZSVÁRI EGYETEM ÉPÜLETEI.

ÉTELHORDÓ KÉZI KOCSI A KOLOZSVÁRI EGYETEMI KLINIKÁN.

Trefort-utcai részén, az ismert kolozsvári Házsengárd alján épültek, — az ideg- és kedélybajosok számára az idén elkészült pavillont. E pavillon a klinika többi részétől elkülönítve áll s 15 férfi és ugyanannyi női beteg számára van benne hely. A férfiaknak s a nőknek is külön társalgó-termék, étkezőjük, verandájuk és fürdőjük van, a társalgóban zongora, biliárd s többféle szórakoztató játék is van.

Az összes klinikák a «Karolina országos kórház» alkotó részei, melyet 1895-ben bocsátott át a belügyminiszterium a vallás- és közoktatási miniszterium fenhatósága és kezelése alá s így vált lehetővé a kórház új, a tudomány s a tanítás kívánalmainak megfelelő felépítése a régi, rozszant helyiségek helyett.

Az új kórházi épületek a megvolt orvoskari intézetek között helyeztettek el, azon a területen, mely nyugat felé a Múzeum-kerttel határos; e kertben ismét a vegytani és állattani intézetek és a botanikus-kert lettek otthont. Az egy célú szolgáló intézeteknek elhelyezése egy telepen, nemcsak a hallgatóknak könnyebbé, de az egyes intézetek működésénél is a kölcsönös támogatást, együttes működést megkönnyíti s ezzel a közös célznak tesz szolgálatot.

A kórház épületei a kettős célnak megfelelőleg, nemcsak mintái a jó kórháznak, a mely a betegek elhelyezése és gyógyítása céljából a legjobb elhelyezésre és berendezésre törekszik, hanem a tanítás és tudományos búvárkodás helyiségeivel is gazdagon vannak felszerelve. Az épületek tervrajzai a különböző célokra szolgáló helyiségeknek oly átlátszó, cél-tuda-

tos elrendezéséről tesznek tanúságot, a mit csak az orvos- és technikus-szakértőnek együttes munkája, egymás kölcsönös megértése tesz lehetővé. A kórházi épületek tervezői Korb Flóris és Giergl Kálmán műépítésszek, a technika legújabb vívmányainak felhasználásával oldották meg feladatukat.

Az emlékkönyvben a különböző helyiségekről fölvevő fényképeken, az egyes intézetek leírásában, nagyszámú a tanításnak és tudományos búvárkodásnak szánt helyiségről, berendezésről és felszerelésről van említés téve, melyek meggyőzőleg bizonyítják, hogy nincs kétség az iránt, hogy minden klinikának laboratóriuma bőven ad helyet és eszközt a tudományos munkálkodásra.

Hazánk második egyetemének orvosi kara, a tanulásnak és tudományos munkálkodásnak eszközeivel annyira fel van szerelve, hogy hasonló nagyságú külföldi egyetemmel is bátran

A «Zsivena» egyetemes gyűjteményes kiállításából. Középen 1654. évből való kehelyterítő.

kiállhatja a versenyt. Kíváncsi, hogy a tanulásnak és tudományos búvárkodásnak ezen eszközei, minél számosabban keressék fel, mert az ország áldozatkészségének annál nagyobb lesz a gyümölcse, minél behatósabban és minél szélesebben körben szolgálnak ezen eszközök céljaiknak.

RÉGI HIMZÉSEK A ZSOLNAI IPAR-KIÁLLÍTÁSON.

A felvidéki ipari kiállításoknak mindig érdekessége, specialitása a felvidéki tót nép himzései. Ezeket a himzéseket használta s használja még most is a tót nép egyszerű ruházatának díszítésére. Himző munkával foglalkoznak a falusi leányok télen, midőn a zord időjárás miatt a szobába szorúlnak, de tavaszkor és nyáron is, midőn a zöld pásziton legelő nyáját őrzik. Természetes, hogy a himző leányok versengenek egymással a munka szépségét, pontoságát illetőleg, de az egyes vidékeken használni szokott himző mintáktól nem térnek el.

A felvidéki tót nép himző munkája megnyerte Izabella főherczegnő tetszését, ki a felvidéki himző házi-iparnak leghatalmasabb támogatója lett. Az ő terve volt a pozsonymegyei himző háziipar egyesület alapítása, mely egyesületnek ő fensége a védnöke s tagjai Pozsony és a szomszéd vármegyék előkelő hölgyei. Ő fensége gyarabban ellátogat az egyesület csifféri himző-iskolájába, hol a falu leányai és asszonyai himző munkával foglalkoznak, a felvidéki néphimzés mintáit bemutatja, méltó ügyességgel alkalmazva uri ruhák, misemondó ruhák, különféle fehérneműk díszítésére. A csifféri himző iskola himzései tjabban látni lehet minden felvidéki kiállításon s mindenütt feltűnnek szépségükkkel, gondos kidolgozásukkal s izléses összeállításukkal.

Hogy a felvidéki tót népnél már rég el volt terjedve a himzés, bizonyossága annak a «Zsivena» tót nők egyesületének értékes gyűjteménye, mely a zsolnai iparkiállításán keltett meztő feltűnést. Ezt az egyesületet a pozsonyi mezőgazdasági kiállításra a múlt évben aranyéremmel tüntették ki s Darányi miniszter dícsérő és buzdító levelet intézett hozzá a szövő háziipar készítményeinek gyűjtésére.

A Zsivena még az 1887. évben létesített e cikkekben gyűjteményt s ugyanekkor Socha Pál akadémiai festő vezetése alatt nagy himzési kiállítást rendezett Turóc-Szent-Mártonban. Socha nagy buzgalommal gyűjtötte össze a tót háziipar termékeit s e célból többször beutazta a felvidéket; az általa összegyűjtött munkák szolgálták a Zsivena gyűjteményének alapját.

A mostani zsolnai kiállításon bemutatott tárgyak nagyobb részben régiségek, a XVII—XVIII. századból valók s többnyire unikumok, melyeket Socha sikerült fényképekben reprodukálva ki is adott szakiskolák, könyvtárak, múzeumok számára, hogy az érdeklődők mintáktól használhassák. Ezen tót díszítményeket ábrázoló

Kehelyterítő 1693. évből.

RÉGI HIMZÉSEK A ZSOLNAI IPAR-KIÁLLÍTÁSON.

kiadvány után, melyből már 160 tábla jelent meg, mi is bemutatunk néhány szép himzést.

1. *Kehelyterítő* (Corporale), 1654 évszámmal ellátott kék, piros és fehér selyemmel hímzeve. Lapos himzés.

2. *Kehelyterítő* (Corporale), 1693 évszámmal, kék, rózsaszín, zöld és sárga selyemmel, ezüst-, arannyal hímzeve. Tót feliratokkal. Lapos himzés.

3. *Ágyterítő* zöld selyemmel többféle technikában hímzeve. Gyönyörűen komponált fehér czéznacsipkéje a szélén zöld selyemmel van átfonva. A XVII. században készíthetett.

A TISZA-BECSEI ÜTKÖZET EMLÉKEI.

A Rákóczi-szabadságharcz legelső jelentős mozzanata a tiszabecsi ütközet volt 1703 július 14-ikén.

Gróf Bercsényi Miklós július első napjaiban érkezett meg Lengyelországból, mintegy 800 főnyi segédesapatával, mely a kiövi palatinus két század lengyel gyalogosából, továbbá Wisniowiczki herczeg könnyű lovasaiból állott. Voltak ezeken kívül Bercsényi hadában kozákok és úgynevezett «ködmönös tatárok» is, a kik tüzes nyilaikkal váltak később a labancz előtt félelmetessékké.

Bercsényi a zavadkai táborban találkozott Rákóczival. Itt haditanácsot tartván, elhatározták, hogy a hegyek közül leereszkednek a síkságra és átkelnek hadaikkal a Tiszán, jól tudván, hogy ha az átkelés sikerül, a háború csakhamar országos kiterjedést fog venni. Az átkelésre a tiszabecsi révet szemelték ki, melynek sánczait Kende Mihály, Stein és Reinprecht császári kapitányok hadai és egy Montecuccoli század védte. Július 14-ikén Rákóczi és Bercsényi Ocskay László és Borbély Balázs segítségével heves lovasrohammal bevették a Tiszakanyarulat sánczeit. A kurucz sereg diadalman kelt át a Tisza balpartjára, az Alföld szívébe. Ezzel az eddig szűk körre szorított, inkább csak helyi jellegű mozgalom egyszerre országos jelentőségűvé lett. S ez adja meg a tiszabecsi ütközet történelmi nevezetességét.

E csata kétszáz éves fordulójának emlékeztére két oszlopot is emeltek mostan Tiszabecsen. Egyiket a határban, az újlaki hiddal szemben, Szatmár és Ugocsa vármegyék és Szatmár-Németi városa egyetülve; a másikat bent a községben a református templom mellett a szatmármegyei függetlenségi párt. Mindkét emléket szeptember 20-ikán leplezték le, nagy közönség jelenlétében.

A kettős ünnepélyre fölvonult bandériumok, kocsik és a vasúton érkezett község a tiszabecsi állomáson rendezkedtek el. Festői látványt nyújtott a sok lovas legény, a zászlós kocsik hosszú sora, a beregmegyei zászlós gyalog-csapatok, a diákok menete, a diszmagyar-ruhás urak, fehér ruhás leányok sokasága. E tömegek egy vonalban az állomástól a Tisza hídjáig teljesen előzőnlötték Tisza-Ujlak fellebörgött főutczáját. A gyógyszerár előtt diadalkapu várta az ünnepelőket. A menet élén Máramaros-megye négy hajduja vitt két régi Rákóczi-zászlót; az egyik csupa foszlány, nincs is meg egészen, a másik épebb maradt. Nyomában diákosapatok vonultak. A lovas nép közt feltűntek apró mokány pejlóvaikon, hímzett, bő vászon ruháikban az oláh legények, kik a hosszú úttól eltörődve, csöndesen léptettek a fickándozó, vidám lovasok között. A menet lépten-nyomon megtorlódt, oly sok volt a koci. Átérve a hídon, a tiszabecsi mezőn kétfelé vált a tömeg, az egyik rész bevonult a faluba, a másik, nagyobbik rész pedig a hídfői emlékmű körül csoportosult, mely nyolcz méter magas földhányásra épült, hat méter magas érczturulus fehér köoszlop. Fekete tábláin arany feliratok, Rákóczi családi czimere és jelmondata pompáznak.

A hídfői ünnepély különösen szép volt. A hepe-hupás, füzes, lombos tiszapartí tájkép, melyet hatalmas három ívű vashíd választ ketté, a széles medrében két ágban kigyózó folyam, a ragyogó napfény, a távoli hegyek kéklő sora, a színes ruhákban nyüzsgő sűrű tömeg, a kocsik tábor, asszonyokkal, gyermekekkel rakva, a mindenfelé repdeső háromszíni zászlók, a halom körül körbe futtató lovasok: mindez együtt valami különös, időkből való nagy kép gyanánt nyomult a

A TISZABECSEI RÁKÓCZI-EMLEK.

lélekbe. Mintha Árpád vándor népének egy raja ép most szállotta volna meg e mezőt, hogy tort üljön az újonnan emelt kúnhalom tövében s meghallgassa táltosait, diszruhás vezéreit és hegedőseit.

Gróf Csáky László ugocsaí főispán nyitotta meg az ünnepet, magvas, komoly szavakkal. Utána dr. Fekete János, a szatmári kath. gimnázium tanára tartott Rákócziról emlékbeszédet. Illyés Bálint szavalta el ezután erre az alkalomra írt költeményét: «Rákóczi visszatér». Két szép versszakot bemutatunk belőle.

Két század emlékét ünnepeljük itten!...
Két század emlékén lelkesül szívünk...
S összeforrva hazaszereteten s hitben,
Lomha tespedésből újra ébredünk!...
A szabadság lelke újra átölel,
Régi dicsőségünk tündérfényével!...

...Édes magyar népem! — emeld föl a fejed!...
Zsarnok ellen addig mindhiába üz,
A míg a szabadság lángelke van veled:
S ki-kigyúl szivedben, mint szent ég tűz!...
Bármi vész jön is rád, bízzál és remélj!...
Rákóczi sírjából újra visszatér!...

Tárogatószó következett erre. Egy fiatal műkedvelő, Magos Gábor, Fáylov Józsi magyarruhás zenekarának kísérete mellett eljátszotta a Rákóczi-kesergőt. A mélyszélesen bús dallamváltozatok onnan a dombról megtöltöttek az egész egykori csatamezőt, átbúgtak a Tiszán s a tábornyi nép a téren és a hídon templomi csöndben hallgatta. A mint az utolsó futamok is elhangzottak, a sokaság egyszerre csak felzúgott, éljenzett s megújráztatta az egésztestet.

A leplező beszédet Nagy Sándor, Szatmármegye tisztelheteli főjegyzője tartotta, kinek nagy része volt az emlékmű létesítésében, Zajos éljenzés jutalmazta a tevékeny férfiút.

Ezután Domahidy István megyebizottsági tag lelkes beszéd kíséretében átadta az emlékmű kulcsát Ugocsa alispánjának, Becsky Emilnek.

Utána Ballagi Géza országgyűlési képviselő beszélt, érczes szóval tolmácsolván a Magyar Tudományos Akadémia üdvözlését. Gróf Teleki Géza a Történelmi Társulat nevében üdvözölte a közönséget s az emlékmű létrehozóit. Végül Zempléni Árpád, a ki a Petőfi-Társaság köszöntését vitte le, szavalta el messzeható hangon «Tisza-Becs ünnepére» című nagyhatalmú versét, melyből pár szép strófát szintén ide iktatunk.

Az elnyomott szegénység
Búsult vezértelen
S egyre sohajta: «Jőjj el
Rákóczi fejedelem!»

Ki szép vagy, mint a Chérub,
S bátor, mint Mars magja:
Jövel jobbagyok atyja,
Magyarság csillaga!

Balvágzat és dicsőség
Legendás gyermeke:
Jövel Rákóczi! rád vár
Attila nemzete!

A Tisza-Becs községben leleplezett másik emlékoszlop négy méter magas, trachitból készült, melybe két színeni-tábla van illesztve a felírások számára. Az egyikben Szalay Károly ezen díszkikhona olvasható:

Itt ragyogott legelőbb a szabadság égi sugára,
Mely diadalra vívő bajnok fegyvereket;
S bárha vak éjbe borult ragyogása: él szíveinkben,
Hirdeti nagy nevetek' s honszerelme hívét.

A községbeli ünnepélyt Mezey joghallgató tárogató zenéje nyitotta meg s a botpaládi dalkör éneke, mely után Luby Géza, a kerület képviselője mondotta el az emlékmű létrejöttének történetét. Utána Osváth Elemér, szatmári ref. főgimnázium tanár mondott emlékbeszédet, majd Barabás Béla, Barta Ödön s Uray Imre képviselők szónokoltak s Szalay Károly szavalta «Rákóczihoz» című költeményét. Ekkor Biki Károly szatmármegyei ref. esperes átadta az emlékművet Tiszabecs községnek s Kallós Péter református lelkész átvette azt az egyház és a község gondozásába. Így hirdeti most egymástól alig két kilométerre két emlékmű is a Rákóczi dicsőségét s a környék lakosságának hazafias áldozatkészségét.

A FÉRFI-DIVAT FURCSASÁGAIBÓL.

Franciaország a divat hazája, de egyúttal ott is fejlődtek ki a divatos öltözködés legfurcsább túlzásai. A francia nyelvnek egész sereg szava van az olyan piperkőzőkre, a kik excentrikus, föltűnést hajhászó öltözködéssel akarják magukra vonni a közfigyelmet, az időnkint fel- és letűnő divatokkal együtt új meg új ilyen szavak is jöttek forgalomba és mentek ki belőle.

E túlhajtásokat nem szüntette meg a nagy forradalom sem. A rémuralom alatt egy darabig szünetelt a hivalkodás mindenféle módja, de a mint kissé lelékzethetett a társadalom, egyszerre feltűnt az arany-íjűség, a melyet akkor «les muscadins»-nek neveztek arról az erős mosusz (muse) szagról, mely szőke parókáiból áradt. Az igazi «muscadin» akkor a «Petit Colbert» nevű vendéglőbe járt, a mely nevét arról a városról nyerte, a hol az emigrációba jutott régi nemesség legnagyobb része megtelepedett. Magas kereken függő kocsiban jött ide a muscadin s a mint belépett, megsimogatta a lapján a kokárdát, a mitől a háromszínűből egyszerre fehérre változott s társait egy furcsa fejmozdulattal üdvözölte s e mozdulattal azt akarta utánozni, a melylyel az ember a guillotine dugja fejét. Az üdvözet e módja azt

akarta jelenteni, hogy az üdvözlőnek legalább egy-két rokona a guillotine alatt végezte pályáját. A szöke parókának két hosszú fürtje lelógott az arc hosszában, mint a vizsla füle: ez tiltakozás volt az igazi köztársaságiak kurtára nyírt haja ellen. Az üvegöld kabát tizenhatsz gomb volt, — ez a szám a «király»-é. XVII. Lajos utódját jelképezte. Bal kezében lovaglővesszót, jobbában pedig jó erős, bikabőrből font füttykőst hordott az akkori aranyifjú. Ez utóbbira szüksége is volt akkor, a mikor az öltözködés módja politikai tüntetés számba is ment. A fekete gallér például, mint a megdöntött királyság utáni gyász jele nagyon kompromittáló dolog volt.

— Kit gyászolsz? — kérdezte gúnyolódva egy sans-culotte egy fekete gallérostól.

— Téged! — felelt ez s füttykősenek egy jól irányzott ütéseire a sans-culotte halva terült el a Palais-Royal kövezetén.

— Mért nem áldozza fel a fekete gallérját? — kérdezték egy másiktól.

öltözkö. Egy nyakkendő ára 200 livre, egy pár cipő 25 livre, egy pár selyemharisnya több mint 500 livre. Volt olyan mellény is, a mely 1800 livre-be került.

A forradalomban kiűzött arisztokraták nagy része Angliában telepedett meg s ezek hozták a királyság helyreállításakor Franciaországba az angol izlést. Angolországban akkoriban egy Brummel nevű uriember volt a divat hőse. Sikerült megnyernie a walesi herceg, a későbbi IV. György király kegyeit ügyes, ötletes társalgásával s ily módon a társaság kedvence lett, a kinek szeszélye törvény. Uralkodása huszonkét évig tartott, azután elvesztette a walesi herceg kegyét szemtelensége miatt. Úgy mondják, hogy egyszer együtt vacsorálva a trónörökösrel, vacsora közben rászólt:

— György, csöngess!

A trónörökös engedelmeskedett s mikor bejött az inas, ezt mondta neki:

— Vigye ágyba ezt a részeget!

Brummel dicsőségének ezzel vége volt, a

csak egy szárnya volt, a mit sokan nagyon eredetinek találtak. Spencer erre másnap levágatta a frakkja másik szárnyát is s így keletkezett a spencer nevű, derekban szorosan álló kurtakabát, a mit a múlt század közepe táján nálunk is szeltére viseltek.

EGYVELEG.

* Az angol hajóhad legújabb szerkezetű gyors-tüzelő hat hüvelykes ágyújával egy perc alatt tizennégy száz fontos robbanó granátlövést lehet tenni. Ezek a lövegek 1000 ölnyi távolságra a legvastagabb aczélműveket is keresztül ütik.

* Algír ez idő szerint nemcsak egész Franciaországot, hanem Angliát is ellátja a téli hónapok alatt folyton friss zöldséggel és főzelékkel, zöld babbal, zöld borsóval, paradicsommal, burgonyával, stb. A kivitel Algírból a múlt évben csak Franciaországba 14 millió kilogramm volt. Az algíri szőlő, ősz- és kajszinbarack pedig a párisi piacokon egész esztendőn át elég olcsón kapható.

A KOLOZSVÁRI EGYETEM ORVOSKARI INTÉZETE.

— Azért, — felelte ez, mert ha odaadom a galléromat, elkobozzák a kalapomat is, a kalapom után pedig a fejemet.

Ez a piperkőcs ifjúság nagyon harcziás is volt. Csapatokra verődve fölkeresték a terrorizmus még megmaradt párhiveit és verekedést kezdtek velük az utcákon; a directorium csaknem minden nagyobb utcai verekedéséből kivették a maguk részét.

Voltak azonban e kor divatának külön furcsaságai is. Egyszerre csak elegáns dolognak tetszett, ha valaki betegesnek, sőt nyomoréknak látszik. Igen rövid kabátot viseltek, a melynek háta ügyesen úgy volt csinálva, hogy púposnak látszassék benne az ember. Roppant nagy, az állat is elfüdü nyakkendő járult ehhez, melynek jelképes neve «écon élque» (görvélykörös) volt s úgy is jártak benne, mintha legalább is görvélykörös daganatok volnának alatta, vagy pedig jókora golyva. A nadrág nan-kinből készült s a térdén át gombolták, a láb lehetőleg görbének látszott alatta. Az orron nagy szemüveg csillogott vagy legalább is lorgnont tartottak a szem elé, mert rövidlátónak lenni, szintén az előkelőséghez tartozott.

De drága is volt ám egy ilyen «incroyable»

divat királya semmivé lett. Kegyesztetten elhagyta Londont, Caenbe ment s ott néhány hűnek maradt barátja költségén élt, de rövid idő múlva megőrült.

Ilyen «arbitrarius» volt egy időben Párisban d'Orsay gróf. Kedves, barátságos, nagy-lelkű ember volt s gavalléros jó szívről számos adoma maradt fenn. Egy napon egy tönk szélén álló posztókereskedő elpanaszolta neki a baját. «Mije maradt meg?» kérdezte a gróf. «Két vég posztó» — volt a kalmár felelete. A gróf azonnal elküldte hozzá a szabóját, vetetett vele jó drágán a posztójából s nyári ruhát csináltatott belőle. A piperkőcsök mind siettek utánozni példáját, a szabónak pedig meg volt hagyva, hogy csakis az illető kereskedőnél vegye a posztót, úgy, hogy az utóbbi hamarosan rendezhette ügyeit.

A restauratio és a juliusi monarchia arszlánainak abban telt a legfőbb becsvágya, hogy folyton új meg új divatalkotásokat találjanak ki s kapjanak fel. Olyan maradó alkotásokat azonban nem tudtak kitalálni, mint Brummel, a kinek a frakk feltalálását tulajdonítják, vagy egy másik híres dandy, lord Spencer, a ki egyszer olyan frakkban ment estélyre, melynek

* A réztermelés felvirágzása. A múlt században az egész világon alig 450 ezer mázsa rezes termelt. Most azonban a villamosági ipar fejlődése, valamint a rézsodronyok iránti roppant kereslet folytán nagyon megnövekedett a szükséglet s már 1901-ben a réztermelés 25 millió hatszáz ezer mázsára rugott.

* Az amerikai vasutak biztonsága. Bellington Booth nevű amerikai hölgy megpendített eszméje alapján a washingtoni törvényhozótestület elhatározta, hogy ezentúl valamennyi amerikai vasút személyvonatain sebkötők és orvosi szerek legyenek. Azonkívül a vonatok kísérő személyzete, nevezetesen a kálauzok s ellenőrök képesítve legyenek balesetek alkalmával a sérülteknek az úgynevezett első segítséget nyújtani. Ezen rendszabály, tekintettel a kereskedelmi forgalom biztonságának azon hivatásos jelentőségére, mely szerint 1901-ben a különféle amerikai vasutakon 8455 ember vesztette életét, 53,339 pedig megsérült, — nagyon is kívánatosnak és észszerűnek mutatkozik.

* Legújabb cigaretták. Párisban legújabbban a kávéfa leveleiből készült cigarettákat színek. Izuk állítólag sokkal jobb, mint a legfinomabb dohányból készült cigaretták.

* Perzsiában minden lóistállóban egy disznót is tartanak, mi állítólag jó hatással van a lovak egészségére.

A NÉMET CSÁSZÁR BÉLLYEI VADÁSZATAI.

Kedves emlékekkel távozott el II. Vilmos császár hazánkba, hol kellemes napokat töltött a párját ritkító béllyei vadászterületen. Itteni időzését nemcsak Frigyes főherceg és családja szíves vendéglátása s a mindenütt nyilvánuló tiszteletteljes rokonszenv tették emlékeztetővé, hanem a vadászszerecsene is, melyben a császárnak ezúttal is bőven volt része.

Félkézzel szokott ugyan lőni, de azért ritkán hibázik. Épen a béllyei időzés alatt a nagy meleg miatt keveset bögték a szarvasok s a szoktnál ritkábban mutatkoztak, de azért a cserkészek mégis eredményesek voltak. Az elejtett szarvasokban huzamosabb ideig szokott a császár gyönyörködni. Egyik képünk is így mutatja be két szép elejtett szarvassal, melyek Karapancsán kerültek terítékre.

A legszebb zsákmányt, egy remek tizenhat agancsost legutoljára lőtte a bédai pagonyban; ennek fejét külön is lefényképezték.

A vadászatra vonatkozó, a helyszínén fölvetett képeink közül ezúttal még kettőt mutatunk be; az egyikben a császárt látjuk teljes vadászöltönyében, Frigyes főherceggel, Izabella főhercegnővel, Henrietta főhercegnővel s a kíséret több tagjával; másik képünk pedig azt a jelenetet ábrázolja, a mint a császár többek társaságában a budai vadászterületről csónakon indul át a túlsáron fekvő Kőriserdőbe.

KISFALUDY SÁNDORRA EMLÉKEZTETŐ SZOBOR A NEMZETI MUZEUM KERTJÉBEN.

Szeptember 22-ikén délelőtt egy szerény emlékművet avattak föl a Nemzeti Múzeum kertjében. Régi szobor, még a múlt század közepéről, de benső érzés tiszta mélységéből keletkezett és egy édeshangú költő hatásának elismeréseit hirdeti, a Kisfaludy Sándorét, a

Vilmos császár, általa elejtett szarvasokkal a karapancsai erdőben.

ki Himfy dalainak bájjával eltöltötte a szíveket. A «Kesergő szerelem», a «Boldog szerelem» költőjének tiszteletére Magyarország és Erdélyország hölgyei egy bronzszobrot készítették még a negyvenes években. A kis szobor főrésze egy kiterjesztett szárnyú sas, mely egyik karmával mintegy magához ragadja a földgömböt, melyen belevésve a Dunántúl látszik, a Balatonvidék, mely Kisfaludy Sándor szülőföldje és a mely lelkesítette költészetét. A madár másik karma egy lant hurjaiba kap. A bronz emlék

1848-ban készült el, de akkor nem állíthatták fel s a Nemzeti Múzeumba került mint ereklye, hol az egyik folyosón elhelyezték. Fából csinálták neki talapzatot, melyen eme felírás volt: «Himfy-lant Kisfaludy Sándor emlékeül, készítették Magyar és Erdélyhon leányai. 1848.» Szalay Imre, a Múzeum igazgatója most szép kőtalapzatot készíttetett rozsdavörös svéd gránitból a Kisfaludy-emléknek s felállíttatta azt a park múzeum-utcai részén és szeptember 22-ikén, Kisfaludy Sándor születése napján

Német M. fényképezésénél.

A vadásztszerecsene. Az első sorban állnak Vilmos császár, Frigyes főherceg, Izabella főhercegnő és Henrietta főhercegnő, mögöttük balról jobbra: Dokupil főherceg, Nemzeti Akos uradalmi igazgató, Rampelt udvari tanácsos, jószágkormányzó, báró Prónay százados, gróf St. Quentin főudvarmester, mellette a német császár orvosa, utána Löwenfeld tábornok, Izabella főhercegnő udvarhölgye és gróf Allenburg állnak.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

A német császár és a főhercegi család elindulása a budai vadászterületről Kőriserdőre.

a költőnek emlékeztetőre rendezett ünnepély-lével beigtatták az emlékművet a park szobrai közé.

Érdekes a múzeum kertjének kis szobor-gyűjteménye. Először a Kisfaludy-Társaság Ferenczy művét, Kisfaludy Károly szobrát állította fel, ezt követte két mellszobor a hatvanas évek elején: Berzsenyi és Kazinczy Ferenczé. A parkban adtak helyet Arany János szobrának. Ott állították föl a Múzeum folyosójáról előkerült a *Himfy-lant* szobra s Kisfaludy Károly mellszobra közelében helyezték el. Művészi értéke nem sok, de eredeténél fogva megbecsülni való. Készítette Petrovics Demeter, Kis-Kőrös szülöttje.

A leleplezés szeptember 22-ikén történt. A kertben gyülekeztek közt ott volt *Wlassics* közoktatásügyi miniszter, a Kisfaludy-család tagjai, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, Petőfi-Társaság képviselői, a Nemzeti Múzeum tisztviselői, írók, művészek.

Szalay Imre, a Múzeum igazgatója lelkesedve szólt azokról az időről, melyeknek emlékeztetőt a szobor földézi s elmondta a szobor történetét. Beszéde így hangzott:

Midőn Kisfaludy Sándor távol hazájától, szeret-től, francia hadifogságban sányt, megirta élete poézisét, azt, a mit szíve érzett. Erről az írói működéséről egyik barátjához írt levélben a következőképp emlékezik meg: «Magyarul írván, hazámban véltem lenni magamat s bizonyos vagyok arról, hogy az én akkori környékállásaimban minden érző és gondolkodó fiatal hazafi is irt volna. Így támadtak «Himfy szerelmei», azon könyvecske, melynek foglalatja minden fiatal ember szívében nagyobb-kisebb mértékben megvagyon.»

Himfy dalai az ifjú érző szívnek majd kesergő, majd boldog, de mindenkor az akkoriban divatozott romantikus hangon való megnyilvánulása. Alig volt úriház, melyben ezek a dalok meg nem lettek volna: az öregek elmúlt ifjúságukra visszaemlékezve, lelkesültek értük, az ábrándozó ifjak pedig mohón olvasták és szavalták azokat. Hozzájárult még a mysticus névtelenség, melybe a szerző burkolózott. Múltán mondhatta tehát a «Hasznos Ismeretek Tára», midőn 1801-ben a «Kesergő Szerelme», Himfy dalainak első kötete megjelent, hogy soha, sem azelőtt, sem azóta Magyarországon könyv oly sensatiót nem okozott, mint ez.

Kisfaludy Sándornak 1844-ben bekövetkezett elhunytá után, Sztrókay Lujza kezdeményezésére hatvanhét lelkes magyar úri nő aláírásával felhívás jelent meg, mely a magyar hölgyvilágot adakozásra szólítja fel a nagy költő emlékére, a «Himfy-Lant»-ra. «Kisfaludy Sándor nincs többé a földön. Árnya csendes estéken minden magyar hölgy körül

meg-megsuhan», ezek a fölhívás bevezető szavai, a melyet Döbrentey Gábor, a Magyar Tudós Társaság titkára küldött szét a hölgyek nevében és megbízásából.

Ebből az eléggé terjedelmes szövegű felhívásból tudjuk meg azt is, hogy eredetileg Szentpétery József nagyhirű ötvösünknek kellett volna ezt az emléket, — egy körmei között lantot tartó sast, — ezüstből kivernie. Az emléket carrarai márvány-vagy gránit-talapzaton állott volna. Költségeire 4000 pengőforintot irányoztak elő. Ha ez az összeg be nem gyűl, az emléket más alkalmas anyagból készült, ha pedig az előirányoztnál nagyobb összeg gyűl be, a fölösleget irodalmi nagyjaink egy másika, pl. Berzsenyi Dániel kapjon emléket.

Az előirányoztnál kevesebb összeg gyűlvén egybe, az itt előttünk lévő bronz-emlék készült, annak jeles mestere pedig azzal, hogy nevét művébe belevéste, bennünket egy érdekes művészettörténeti adattal gazdagított. Ez az adat így szól: «Petrovics Demeter, kis-kőrösi fi, született Baján 1799. ac. (akadémiai) szobrász és ércszobor-öntő, készítette Bécsben 1848.» E szerint tehát Petrovics Demeter

Német M. (Himfy) emlékeztető.

Tizenhat agancsos szarvas, melyet a német császár legutoljára lőtt.

II. VILMOS NÉMET CSÁZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

mintázta és öntötte ezt az emléket. A szoborművet maga a mester 1852-ben a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárában állította fel, honnét irodalmi vonatkozásánál fogva utóbb a könyvtár bejárójához került. A Himfy-Lant költségei 2530 pengőforintot tettek ki. Ennél közel hétszáz forinttal több gyűlvén egybe, az akkori igazgató, Kubinyi Ágoston ezt az összeget a magyar hölgyek közt megindított újabb gyűjtés révén ezer forintra egészítette ki s ebből az összegből Berzsenyi Dániel mellszobrát készítette el Züllich Rudolf, akkoriban Rómában élt jónévű szobrász hazánkfiával. Kisfaludy Sándor szobrának talapzata azonban anyagánál fogva az idő viszontagságainak szabad ég alatt ellent nem állhatott volna, ideiglenes helyén kellett tehát maradnia, a míg legújabbán dr. Wlassics Gyula válás- és közoktatásügyi miniszter úr felhatalmazni méltóztatott, hogy ezen szobor talapzatát a Magyar Nemzeti Múzeum költségén gránitból készíttethessék el. Mély köszönet ő Excellenciájának a kegyes gondoskodásért.

Itt áll már most ez az emléket, a melyet Kisfaludy Sándor születésének 125-ik évforduló napján adok át rendeltetésének. Álljon is itt örök időkre nagy nevű íróink és költőink Kazinczy, Berzsenyi, Kisfaludy Károly és Arany szobrai között, a magyar hazafiúi áldozatkészség eme szentelt földjén, az évszázados Magyar Nemzeti Múzeum telkén.

A te emlékednek pedig, Kisfaludy Sándor, a ki Himfy dalaiban az ifjú szív érzelmeit s a magyar előidőkből vett Regéidben és színműveidben a törhetetlen hazaszeretetet oly költői szépséggel énekelte meg lantodon, a Magyar Nemzeti Múzeum, a mely ősi nemzetséged levéltárát, kéziratait és könyvtáradat szent ereklyeként őrzi, kegyelete jeléül ím e babérkoszorút ajánlja fel.

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után *Szalay* Imre díszes babérkoszorút tett le az emléket talapzatára. *Beöthy* Zsolt, a Kisfaludy-Társaság elnöke következő tartalmas szavakkal helyezte el a koszorút a talapzatra:

«A Kisfaludy-Társaság nevében teszem e koszorút az első nyilvános emléket talapzatára, melyet a félszázad előtt felbuzdult s máig éber nemzeti kegyelet Himfy dalosának fővárosunk területén emelt. Nem feledhetjük el, hogy a magyar múzsa Kisfaludy Sándor karján hódította meg igazán az egész magyar nemzetet; de nem szabad elfelednünk azt sem, hogy társaságunk nevének fénye részben az ő szelleméből sugárzik. Halánkkal együtt törhetetlenül élni fog bennünk a kötelesség érzete is: méltóknak maradnunk a Kisfaludy névhez s hívekné a szellemhez, melyet kifejez.»

Ezután *Cserlén* Károly alispán Zala vármegye

Karapancsa.

koszorúját, *Karvaly* József a «Fészek» művészi kör koszorúját tette le a szobor talapzatára. Koszorút küldött aszoborra: a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Színház, az Egyetem és *Berczik* Árpád, a «Himfy dalai» című vigjáték szerzője. A koszorúk elhelyezése után *Szalay* Imre a Nemzeti Múzeum nevében köszönetet mondott a miniszternek, a Kisfaludy-család tagjainak s a többi megjelenteknek, hogy a Múzeum e házi ünnepélyét megjelenésükkel emelték. *Wlassics* Gyula miniszter és a Kisfaludy-Társaság képviselői szíves szóval köszönték meg *Szalay* igazgatónak, hogy buzgalma és fáradozása e szép emléket méltó helyére juttatta.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Csengey Gusztáv: Don Quijote. Költői elbeszélés; Eperjes, 1903. Régóta hallgató érdemes költőnk szólal meg újra e terjedelmes verses regény-nyel. Csengey Gusztáv szép sikereket ért el ifjabb korában, mint költő, egyik-másik verse még ma is országszerte ismert és kedvelt szavaltati darab. Most megjelent munkájában szívesen látjuk viszont a költészet mezején régi jó tulajdonságait, lyrnai melegségét, hazafias hevét, szép magyaros költői nyelvé.

Verses regényének hőse, a kit szerző Don Quijote-tal állít párhuzamba, egy nagytehetségű, lelkes, mély érzésű ifjú, Máncsai Béla, a ki bele-szeret egy szegény bár, de gögös, előkelő árva leányba, Juditba. A leány is viszonzozza érzelmeit, de kezét csak az alatt a feltétel alatt igéri az iffunak, ha az ő nevéhez, születéséhez méltó állást vív ki magának. Béla politikai szerepet vállal: hírnévre

tesz szert mint hírlapíró, képviselőnek is megválasztják, mint tüzes kurucz-ézésű ellenzéki. Ekkor azonban maga Judit akarja rávenni, hogy pártoljon át a kormánypárthoz, a hol könnyebben szerezhet rangot, vagyont, a mit ő határozottan visszautasít, mire a leány széttépi szerelmük kapcsát s neje lesz az inkrus Bonday grófnak. Béla kezéből a saját pártfelei önző árulása lapját is kicsavarja, a mi az eszményi lelkiéletű ifjút végkép kétségbe ejti. Kiábrándulva a politikából, nagy terveiről lemondva, resignáltan vonul vissza falujába s mint tanító a népnevelésben keres maga számára nemesebb, tartalmasabb munkakört, szívének pedig gyermekkorai hű szerelme, Róza karjai közt s a családi boldogságban vigasztalást. A szerző, mint előszavában magyarázza, e mese keretében «a kiegyezés után beállott korszak diszharmonikus hangulatát» akarta kifejezni, de ebből nem találunk verseiben annyit, a mennyit az előző ígér. Az azonban, hogy a költemény célzatainak az előszóban való magyarázata s a költemény tulajdonképi tartalma nem fedi egymást, nem nagy baj, mert az olvasót úgyis jobban érdekli a mese, a bemutatott személyek sorsa, mint akármilyen hangzatos célzat. Az alakok jellemzéséhez sok szó fér: Béla nagyon is könnyen lemond, Juditnak nincs gögjen kívül semmiféle egyénisége, merő eszköz mások kezében stb. A költemény szépségei a részletekben vannak, egyes jelenetek élénk, színes rajzában, a lyrnai részletek hangulatosságában. Sok valóban szép, érzelmes stófa, friss színű költői kép akad a fogékony olvasó szeme elé, viszont azonban gyakori a homály és a bőbeszédűség is: a sok szó néha nem hogy kifejtene, hanem inkább eltakarja a lényegét. Mai költészetünkben vajmi ritka a Csengey verses regényéhez hasonló nagyobb conceptio, melyet már csak azért is rokonszenven kell üdvözölni. A csinos kiállításban megjelent 280 lapnyi kötet ára négy korona. Mutatványul a befejező énekből közöljük azt a részletet, mikor a kiábrándult, megtörtén hazatért s nagy betegségéből lábadozó Béla szíve a hű, önfeláldozó Rózával összedobban:

Béllye.

Így hozta a sor — egyszerű dolog! — Hogy ifjú és lány ketten maradának, No, nem is bánták a fiatalok, Régen kívánta Béla ezt magának; Ambár beszédre nyelve nem forog, Torkán akad, mi most szívébe' támad... Ott állhat a bor, üres a pohár, Színültig senki meg nem tölti már.

A szívszorongás végre csillapul, Megfogja Róza remegő kezét, S míg arra egy könny forró cseppje hull, Megindul ajkán lágyan a beszéd: «Kezet barátom arra zálogdúl: E két szívet hogy mi se' bontja szét. Az új életben most először, itt Figyeld te jól meg lellem szavait.

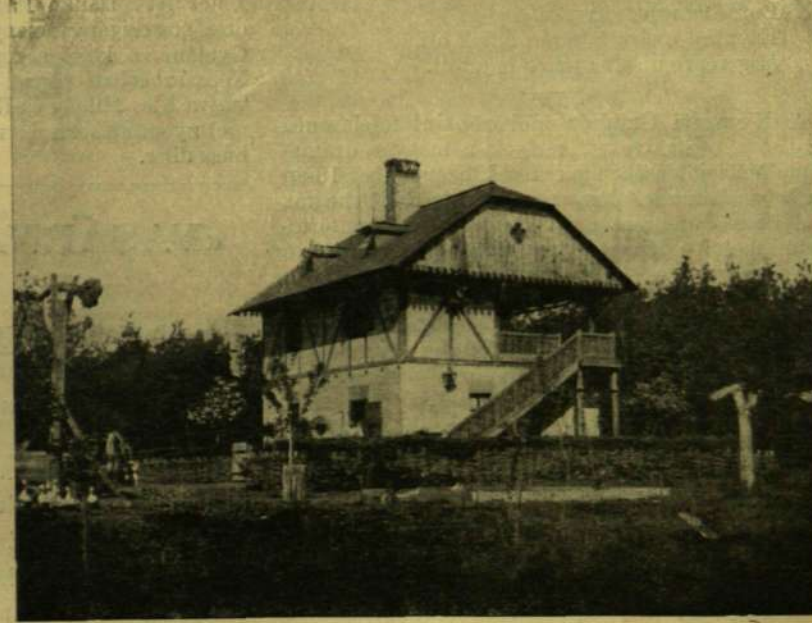
Emlékeim ha most a multba szállnak, Nem mondom el, hisz azt te ismered; Bolygó vitéze csalta ideálnek, Téves hitének áldozatja lett. De jobb hitének adtal újra szárnyat, S most nem csalódik, hogy téged szeret, A daemon elszállt, elmúlt mindörökké, Feléje nem csal senki, semmi többé.

Vele meghaltak szívem álmai, S a régi ember bennük elveszett, Meghalt a praedicatum «Máncsai», Most egyszerűen már csak «Kis» leszek. Világra nem fog ez csillámlani, De hivatása jobb célhoz vezet; Nehéz, de áldott; nagy munkára vár az; Hiszem, hogy abban mellettem te állasz.

A vén tanítót sírba most temették, Elmúlt a régi slendrián vele; Mi új időknek kéri jobb követjét; Az iskolában engem vár helye. Úgytét örömmel a kezembe tették, Leszek tehát egy jobb kor mestere.

Kőrismező.

Béda.

VADÁSZKASTÉLYOK FRIGYES FŐHERCEG BARANYAI URADALMÁBAN.

Aradon, Szabadságtér, valamint minden más gyógyszerészertárban.

Miként lehet szép női termetet elérni.

A kebel szépsége a női hajak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában természet nem mutatja magát pazarlóan. Ennek elérése a hölgyek szívesen fogadják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melyvel a természet szelíd módon kényesíthető, hogy elhűs a tekintetben kevésbé fűlök legyen. E szer, mely a főnem párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jóknak vannak elismerve és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebel fejleszti és újra helyrehozzák, a szöveteket erősítik, a vállak csontudorodásait elsimítják és a kebel idomának egyházból díszkét testességet kölcsönöznek. Hatás abban áll, hogy a táplálékban plasztikai anyagokká való alakulását elősegítik, mely utóbbiak a mellidőn megállapodnak. Az egy-

J. R. RATIE, Pharmacie, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországra: Budapest, Török József gyógyszer. Király-u. 12.

A női szépség elérésére, tökéletesítésére és fenntartására legkíméletesebb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,

mely vegyülete, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz teljesen ártalmatlan. Ezen világírű arzenikus pár nap alatt eltávolítja szőrt, májfoltozt, pattanást, bőrkéreg (Mitesser) és minden más bőrhibát. Kisméjű a ráncokat, redőket, himlőhegyeket és az arczot hófehérre, simává és üdvé varázsolja. Ára nagy üvegy 2 kor., kis tégely 1 kor.

Margit hajgyógyó 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpó 1 kor., Margit arczvíz 1 korona.

Hamisítványok bíróság üldöztetnek.

Postán utávitellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő:

Földes Kelemen gyógyszer. Árad. Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12. és Andrássy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárban.

Alapítva: 1864. — Kitüntette: Páris, Budapest, Bécs, Szeged. — Telefon 63-36.

BERKETZ I. UTÓDA

10044

Kelme-, selyemfestő és vegytisztító gyára, Budapest, Kinizsi-u. 14.

Gyűjtőtelepek: IV., Váci-utca 51., VI., Izabella-utca 66., VII., Kerepesi-utca 78., VIII., Üllői-utca 30.

Női-, férfi- és gyermekruhák, háztartási cikkek, függönyök, himzések, csipkék, szőnyegek, tollak, bátorok és bátoriszövedek stb. stb. részére.

Videki megbízások jutányosan és pontosan teljesítettek.

Postaküldemények czimzendők: IX., Kinizsi-utca 14.

Gyémánt-aczell borotvák szállít 5 évi jótállás mellett 1 forint 50 krajczárért. 10058

SOHR JÓZSEF, Szill, Somogy, m. 25.

A ki jó borotva hiányában van, ne mulassza el ezen hírneves borotvát beszerezni. Minden borotvához értékes borotvatartó ingyen.

MATTONI-FÉLE

GISSHUBLER

TERMSZESZTES SAVANYO-ÉRT

SERRAVALLO

China-bora vassal.

Erősítő szer gyomorki, vérszegénység és lábbadosók számára. Étvygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer.

2000-nél több orvosi vélemény. Kétféle iz.

J. Serravallo — Trieste-Barcola.

Kapható a gyógyszerárakban 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

Nodusin Aranyér-balzsam.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égetés nélkül tökéletesen és biztonságosan gyógyítja úgy a varik, valamint a nyitott aranyereket. Köröskörig kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismert-levelek szerint száraz és szárazon teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél:

Nagy Kálmán, gyógyszerár Nyiregyháza, továbbá Török József, Budapest, Király-utca 12. és a többi gyógyszerárakban is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor. az összeg előzetes beküldése, vagy utánvétellel ellenében. 9885

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a

„STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerár, Budapest, V., Szabadság-tér, a Sótár-utca sarkán. 9938

Képviselek kerestetnek.

Mint a monarchia egyetlen különlegességi üzlete, ajánljuk magunkat a német grammophon-részvénytársaságtól való

GRAMMOPHONOK, lemezek, tűk és tartozékrészek beszerzése végett.

Készpénz- és részletfizetésre.

Weiss H. és Társa, Budapest, Károly-körut 2/s.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Präcisios-óra „Glashütte“.

Legpontosabb járás!

Egészen lapos gavallér uri remontoir-anker-óra.

Légmentesen elzárt, por és víz behatolása ellen védett és ezáltal hőmérsékletváltozati befolyásnak ellenálló präcisios-mű, 15 rubis, a mutatólábon látható anker-járással. 5 évi írásbeli kezesség pontos járásért. Ára aczéliből 28 K, ezüstből 35 kor., dupla aranyból 40 K.

(tojka szolid valódi aranylappal bevonna, tehát nem aranyozva), 25 évi kezesség aranyszínéért, masszív aranyórától meg nem különböztethető, csak 40 korona. 14 kar. aranyból K 110. — Dupla dobblé aranyláncok legdivatosabb fazonban á 8 és 12 korona, súly szerint. Szétküldését eszközli az összeg előzetes beküldése vagy utánvét mellett bérmentve és vámentesen az

Uhrenhaus „Chronos“ Basel (Schweiz).

Levél Svájcba 25 fillér, levelezőlap 10 fillér.

Az egyedül létező valódi angol

SZÉPÍTŐSZER

a Balassa-féle valódi angol UGORKATEJ,

mely azonnal eltávolít minden szőrt, májfoltozt, pattanást, bőrkéreg (Mitesser) stb. és az arcznak friss üdöséget, fiataloságot kölcsönöz.

Egy üveg ára 2 kor., ehhez agorka-szappan 1 kor., poudre 2 kor. 9980

Főszékhely: **Balassa Kornél** gyógyszerár, Temesvár.

Kapható minden gyógyszerárban. Főraktár Budapest: Török József gyógyszerár Király-utca 12 és Andrássy-út 28.

Eddig nem létezett, páratlan a maga nemében a

„REKORD“ műintézet vállalata,

mely hazai szegénysorsu akadémiái művészekből alakult, a céljuk a nagyközönségnek alkalmat nyújtani igazi művészi munkák olcsó beszerzésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyújt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. 9967

Jó munkáért mindenkor kezességet vállalunk bármely rossz fénykép után is.

Arak minden utánfizetés nélkül:

Életnagyságu kétrajzok vagy nagytájak papírkérettel együtt 3 kor.

Életnagyságu Pastel-festmény papírkérettel együtt 6 kor.

Életnagyságu olajfestmény 10 kor.

Videki megrendelések utánvétellel, minden fénykép után 1 kor. csomagolási díj fizetendő.

Műterem: VII., Rottenbiller-utca 46.

Grand Prix. Párisi világkiállítás 1900.

Kwizda-fele Restitutionsfluid

cs. és kir. módosított orvosi szimula. 40 év óta használják az udvari paripa-istálló, valamint a nagyobb katonai és polgári istállók mint erősítő nagy fáradalmak előtti és mint újraszó nagy fáradalmak után, az inak merevségének stb. Képesíti teszi a lovat kitűnő teljesítményekre az idomításnál. Ára egy üvegnek K 2.80. — A Kwizda-fele Restitutionsfluid csak akkor valódi, ha fenti védjeggyel bír. Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 28. sz.

Kwizda Ferenc Ján.

cs. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bulgáriai fejedelmi udvari szállító.

Kerületi gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

40. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 4.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt: egész évre 24 korona, félévre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 16 korona, félévre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával): egész évre 10 korona, félévre 5. Külföldi előfizetőknek a postai költség megfizetésétől viteldi is csatolandó.

UJHÁZY EDE.

MINT A NAGY forradalom tábornokai, a hadviselés mesterei, Ujházy Ede is a közlegénységen kezdte pályafutását. A léleknek az a titkos, önkénytelen működése, melyet felváltva hajlammal, vágyakkal, ébredő szenvedélynek nevezünk, vezette a deszkákra. A Nemzeti Színház legújabb örökös tagja, a magyar színművészetnek büszkesége titokban szökött meg az apai háztól, hogy hajlamát, vágyát, ébredő szenvedélyét kövesse.

Mert apja, a derék debreczeni „doktor bácsi”, kereskedőnek szánta Edus fiát. Az apai szeretet több biztosságot, bizalmat látott a reális élet-pályában. Nem mintha a „doktor bácsi” valami elfoglalt ember lett volna, kinek a színészettel szemben előítéletei vannak. Ellenkezőleg, imádta a színművészetet s kedvelte a színészeket. Mint színházi orvos, valósággal jötevéje volt a debreczeni színtársulat tagjainak. De a bölcselkedésre hajló, józan látású öreg úrnak kora színészeti viszonyai nem nyújtottak kecségetető képet. Lépten-nyomon látta, hogy a színészet és a nyomor a test és az árnyék viszonyában állanak. Elválaszthatatlanok. Tapasztalta, hogy száz és száz közül alig egy tud magának polgári értelemben vett jólétet teremteni. Pedig Debreczen városa, hol az öreg úr orvosi gyakorlatot folytatott, még aránylag bőkezűen ápolta a maga színészetét. Az apa lelkében mégis súlyos kétségek támadtak. Lesz-e az ő fia, az Edus, a száz és száz közül az az egy?

Letta a legvérmesebb reménykedés sem biztathatta volna többel, mint a mennyit az Edus elért. Ujházy Ede neve a magyar színművészet történetében a legelső helyek egyikét tölti be; ott fog díszleni tűnő nemzedékek emlékeztetésében a Szentpéteryek, Megyerik, Fánysyak, Egressyek, Lendvayak, Tóth Józsefek, Szigetiek és Halmyak fényes társaságában.

A ma élő nemzedék ebből a társaságból Ujházyt ismeri legközelebből. Őt látja fizikai valóságában s művészetét magaslátán. Azon a nagy hangszereken, mely magában foglalja az em-

UJHÁZY EDE.

Székeségyi fénykép után.

beri indulatok összességét, a láthatatlan mélységtől a mérhetetlen magasságig, minden hangot biztossággal szólaltat meg. Ujházy nem ismer sem könnyű, sem nehéz művészi feladatot, tehetségének ereje úgyszólván minden külső erő kifejtés nélkül rontja le az úgynevezett művészi tagosításokat, szerepszakmákat. Ki mondhatja, hogy Ujházy Ede komikus s ki merné koozskáztatni, hogy tragikus színész? Több ezeknél: a legonállóbb művészi egyéniség. Tisztán a szereptől függ, attól a feladattól, melyet a költő ráért, hogy megrikkasson vagy megkacagatasson bennünket.

És ő maga is oly könnyen tud sírni s olyan lélekből kacagni. Az életben, a társaságban éppen olyan vonzó, érdekes az egyénisége, oly lebilincselő a szava, mint a színpadon. Még a banalitásokban is valami értéket sejtünk, ha tőle halljuk. Duzzogása, zsömbelése a legkedvesebbek közül való. Dörmögése, kijelentései úgy hangzanak, mintha restelné, hogy nem tud igazán haragudni. Még akkor sem, ha oka volna rá.

A Nemzeti Színháznál működik 1870 óta, vagyis annyi idő óta, a mennyit átlagosan egy emberöltőnek szoktunk mondani. Nagy statisztikai segédletet kellene igénybe vennünk, ha csak vázlatosan is be akarnánk mutatni, hogy harminczhárom év óta mit teremtett, alkotott, hány szerepet kreált s mennyit tartott műsoron az ő vonzó művésze.

Harminczhárom éve annak, hogy az akkor egyetlen fővárosi magyar színpadon mint *Knabe Farkas Jeremiás* a „Miniszter előszobájában” című darabban feltűnt Ujházy. A darab német egyfelvonásos, tartalmilag, drámailag jelentéktelen művecske. A német színpadok játérendjén sem tudott gyökeret verni. A szerep egy öreg díjnos alakját mutatja be, ki előléptetésért megy könyörögni a miniszterhez. Ezt a kis, jelentéktelen szerepet, mely a mi világunktól oly távol esik, Ujházy diadalal hordozta körül az országban.

Alakításainak temérdek számából fel kell említenünk Anzelm-et a Szigligeti és Balázs „Szátrák”-jából. Ebben a szerepben aratta első jelentős diadalát. Szintén nem az úgynevezett műszerepekből való, inkább érdekes genre-rájz, de Ujházy annyi szint, hangot, erőt vitt belé, hogy maga Szigligeti, a koszorús szerző, ki akkor a Nemzeti Színház igazgatója volt, rangban és fizetésben a színház első művészei közé emelte.

Nyomban rá következett egy nagyobb, tartósabb sikere. Jókai megírta *Milton* s a czímszerepet Ujházy-nak adta. A bemutatás előadás a Nemzeti Színház egyik legfényesebb estéje volt. A tetszésvihar erősebb tombolása azóta sem zúdult fel a magyar klasszikus színház falai között.

Mindez közel harmincz év előtti történet s Ujházy e hosszú idő alatt egyre öregbedett művészetben és sikerekben. Csak a lelke maradt fiatal.